

Aizsargjoslu ap virszemes ūdensobjektiem noteikšanas analīze

Iepirkuma “Aizsargjoslu ap virszemes ūdensobjektiem savstarpējas savietojamības analīze” līgums Nr. IL/26/2023

SATURS

IEVADS	3
DEFINĪCIJAS	4
1. ESOŠAIS NORMATĪVO AKTU REGULĒJUMS	6
1.2. <i>Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšana</i>	6
1.3. <i>Aprobežojumi virszemes ūdensobjektu aizsargjoslās</i>	8
2. IZAICINĀJUMI VŪO AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANĀ	11
2.1. <i>Esošās ģeotelpisko datu situācijas apraksts</i>	11
2.2. <i>Datu ieguve aizsargjoslu noteikšanai</i>	12
2.3. <i>Pašvaldību loma un atbildība VŪO aizsargjoslu noteikšanā</i>	15
3. VŪO AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANAS GADĪJUMI	18
3.1. <i>Aizsargjoslu noteikšana objektiem bez skaidra to statusa</i>	18
3.2. <i>Aizsargjoslu noteikšana objektiem bez nosaukuma vai tas ir maldinošs</i>	20
3.3. <i>Aizsargjoslu noteikšana ūdenstecēm līdz 10 km</i>	23
3.4. <i>Aizsargjoslu noteikšana objektiem ar applūstošām teritorijām</i>	26
3.5. <i>Aizsargjoslu noteikšana objektiem ar aizaugušiem krastiem</i>	31
3.6. <i>Aizsargjoslu noteikšana objektiem ar uzpludinātām teritorijām</i>	33
3.7. <i>Aizsargjoslu noteikšana kanāliem</i>	37
3.8. <i>Aizsargjoslu noteikšana regulētām ūdenstecēm</i>	41
3.9. <i>Aizsargjoslu noteikšana, ja precizēts objekta novietojums</i>	46
3.10. <i>Aizsargjoslu noteikšana, ja gar ūdensobjektu iet dabiska brauktuve vai uzbērts ceļš</i>	47
3.11. <i>Aizsargjoslu noteikšana, ja objektam ir skaidri izteikts stāvs pamatkrasts</i>	49
3.12. <i>Aizsargjoslu noteikšana, ja objekts daļēji atrodas ārpus valsts teritorijas</i>	53
4. SECINĀJUMI	54
5. IETEIKUMI TURPMĀKAI RĪCĪBAI	55

IEVADS

Virszemes ūdensobjektu (turpmāk – VŪO) aizsargjoslas ap ūdens objektiem paredzētas, lai samazinātu piesārņojuma negatīvo ietekmi uz ūdens ekosistēmām, novērstu erozijas procesu attīstību, ierobežotu saimniecisko darbību applūstošajās teritorijās, kā arī saglabātu apvidum raksturīgo ainavu.

Noteikt aizsargjoslu pareizi ne vienmēr ir vienkārši – nākas saskarties ar ļoti atšķirīgām situācijām un jāņem vērā daudzi apstākļi. Latvijas ūdens objektu hidrogrāfiskais tīkls ir plašs un sazarots, arī paši ūdensobjekti ir ļoti daudzveidīgi – atšķirīgi gan izcelsmes un izmantošanas, gan lieluma un novietojuma ziņā. To stāvoklis ir atkarīgs no gultnes un krastu ģeoloģiskās uzbūves, apkārtnes reljefa, tos atšķirīgi ietekmē klimatiskie apstākļi.

Darbs pie “Aizsargjoslu ap virszemes ūdensobjektiem noteikšanas analīze” (turpmāk – Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīze) tika uzsākts ar mērķi nodrošināt metodisku materiālu un veicināt vienotu principu piemērošanu aizsargjoslu noteikšanā, kā arī sekmēt aizsargjoslu pareizu attēlošanu dokumentos un mazinātu kļūdas un neprecizitātes valsts institūciju datos.

Satura veidošanā izmantota Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas sniegtā informācija, iesaistīto institūciju paustais viedoklis organizētās diskusijas laikā, kā arī pēc tās saņemtā informācija un viedokļi.

Iekļauts attiecināmo esošo normatīvu aktu regulējuma un aprobežojumu kopsavilkums. Apkopoti izaicinājumi, ar ko nākas saskarties praksē nosakot VŪO aizsargjoslas – gan attiecībā uz ģeotelpiskajiem datiem kā tādiem, gan attiecībā uz šo datu ieguves iespējām, iekļaujot arī dažādus padomus. Sniegts ieskats pašvaldību lomā un atbildībā VŪO aizsargjoslas noteikšanā.

Apskatītas biežāk sastopamās situācijas VŪO noteikšanā, aprakstot esošo situāciju “teorijā” un “praksē” jeb – aprakstot, ko nosaka normatīvi un kāda ir attiecīgā situācija dabā, vēršot uzmanību uz jautājumiem un izaicinājumiem. Izvēlētajiem praktiskajiem piemēriem sagatavots situācijas apraksts un sniegti ieteikumi risinājumiem un turpmākajai rīcībai. Piemēriem, kur risinājumi nav viennozīmīgi, sniegti ieteikumi turpmākajai rīcībai nacionālā līmenī attiecībā uz normatīvajiem aktiem un ģeotelpiskajiem datiem.

Noslēgumā sniegti apskatītajos piemēros balstīti secinājumi un ieteikumi turpmākai rīcībai.

DEFINĪCIJAS

aizsargdambis	grunts hidrotehniska būve teritorijas aizsardzībai pret applūšanu <i>Latvijas būvnormatīvs LBN 224-15 "Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves"¹</i>
	grunts hidrotehniska būve teritorijas aizsardzībai pret applūšanu <i>Ministru kabineta noteikumi Nr. 128²</i>
applūstošā teritorija	ūdensteces ielejas vai ūdenstilpes iepakas daļa, kura palos vai plūdos pilnīgi vai daļēji applūst un kuras platums ūdensteces vai ūdenstilpes aizsardzības nolūkos tiek noteikts vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā atbilstoši šā likuma 7.panta sestajā daļā noteiktajai metodikai <i>Aizsargjoslu likums³</i>
dambis	hidrotehniska būve ūdens plūsmas sadalīšanai, regulēšanai vai ūdens uzkrāšanai <i>Latvijas būvnormatīvs LBN 224-15 "Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves"</i>
	hidrotehniska būve, ko ierīko, lai regulētu ūdens straumi gultnē vai aizsargātu teritoriju pret applūšanu <i>Aizsargjoslu likums</i>
grāvis	meliorācijas sistēmas būve, kas uztver meliorējamās platības virszemes un pazemes ūdens noteci un pazemina gruntsūdens līmeni (susinātājgrāvis), norobežo meliorējamo platību no apkārtējās platības virszemes ūdeņiem un gruntsūdeņiem (kontūrgrāvis, uztvērējgrāvis) <i>Latvijas būvnormatīvs LBN 224-15 "Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves"</i>
hidrotehniskas būves	būves, uz kurām iedarbojas ūdens spiediens un kuras kalpo ūdens resursu izmantošanai vai ūdeņu kaitīgās iedarbības novēršanai <i>Latvijas būvnormatīvs LBN 224-15 "Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves"</i>
kanāls	mākslīgs virszemes ūdensobjekts, kas uztver un novada ūdens noteci no meliorācijas sistēmām, citām teritorijām vai virszemes ūdensobjektiem <i>Latvijas būvnormatīvs LBN 224-15 "Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves"</i>
krants	Stāvs krants, stāva nogāze <i>Tēzauris - skaidrojošā un sinonīmu vārdnīca</i>
mākslīgs ūdensobjekts	virszemes ūdensobjekts, kas radīts cilvēka darbības rezultātā un atbilst šā likuma nosacījumiem <i>Ūdens apsaimniekošanas likums⁴</i>
mežaudzes ūdensteču un ūdenstilpju palienēs	ielejas daļa, kura periodiski applūst un kurā ir palienei raksturīgā veģetācija <i>MK noteikumi Nr. 936⁵</i>
meliorācijas sistēma	meliorācijas kadastrā reģistrēts būvju un ierīču kopums zemes ūdens režīma regulēšanai noteiktā platībā <i>Meliorācijas likums⁶</i>
meža zeme	zeme, uz kuras ir mežs, zeme zem meža infrastruktūras objektiem, kā arī mežā ietilpstošie pārplūstošie klajumi, purvi, lauces un tam pieguļošie purvi <i>Meža likums⁷ (2000)</i>
novadgrāvis	nosusināšanas sistēmas būve, kas uztver ūdens pieteci no viena īpašuma nosusināšanas sistēmas regulējošā un norobežojošā tīkla un novada to līdz ūdensnotekai, ūdenstilpei vai jūrai <i>Latvijas būvnormatīvs LBN 224-15 "Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves"</i>

¹ [Latvijas būvnormatīvs LBN 224-15 "Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves"](#), Ministru kabineta noteikumi Nr. 329, stājies spēkā 01.07.2015.

² [Ministru kabineta noteikumi Nr. 128 "Meliorācijas kadastra noteikumi"](#), stājies spēkā 29.03.2019.

³ [Aizsargjoslu likums](#), stājies spēkā 11.03.1997., ar grozījumiem

⁴ [Ūdens apsaimniekošanas likums](#), stājies spēkā 15.10.2002., ar grozījumiem

⁵ [Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā](#), stājies spēkā 01.01.2013.

⁶ [Meliorācijas likums](#), stājies spēkā 25.01.2020., ar grozījumiem

⁷ [Meža likums](#), stājies spēkā 17.03.2000., ar grozījumiem

ūdenstece	upe, strauts, kanāls vai to daļa <i>Ūdens apsaimniekošanas likums</i>
ūdenstilpe	ezers, dīķis, ūdenskrātuve vai to daļa <i>Ūdens apsaimniekošanas likums</i>
ūdensnoteka	ūdensteču regulētie posmi un speciāli raktas gultnes <i>Ministru kabineta noteikumi Nr. 306⁸</i>
	dabiska vai regulēta ūdenstece (upe, strauts), kā arī speciāli rakta gultne, kas uztver un novada ūdens noteci no vairākām meliorācijas sistēmām, citām teritorijām vai virszemes ūdensobjektiem. Ūdensnotekai nepieskaita hidroenerģētikas vajadzībām raktus derivācijas kanālus. <i>Latvijas būvnormatīvs LBN 224-15 "Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves"</i>
paliene	ūdenstecei ielejas daļa, kas palos vai plūdos periodiski applūst <i>Latvijas būvnormatīvs LBN 224-15 "Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves"</i>
pamatkrasts	Upes ielejas vai senlejas malas nogāze <i>Tēzaurus - skaidrojošā un sinonīmu vārdnīca</i>
polderis	nosusināta platība, kas norobežota no uzplūstošiem ūdeņiem, bet ūdens noteci no aizsargātās platības novada sūknējot <i>Latvijas būvnormatīvs LBN 224-15 "Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves"</i>
poldera aizsargdambis	grunts hidrotehniska būve poldera platības aizsardzībai pret applūšanu <i>Ministru kabineta noteikumi Nr. 128</i>
regulēta ūdensnoteka	regulēta (tīrīta, padziļināta, paplašināta vai iztaisnota) upes vai strauta gultne vai tās posms <i>Ministru kabineta noteikumi Nr. 128</i>
stipri pārveidots ūdensobjekts	virszemes ūdensobjekts, kura īpašības cilvēka darbības izraisītu fizikālu izmaiņu ietekmē ir būtiski mainījušās un kurš atbilst šā likuma nosacījumiem <i>Ūdens apsaimniekošanas likums</i>
virszemes ūdensobjekts	nodalīts un nozīmīgs virszemes ūdens hidrogrāfiskā tīkla elements: ūdenstece (upe, strauts, kanāls vai to daļa), ūdenstilpe (ezers, dīķis, ūdenskrātuve vai to daļa), kā arī pārejas ūdeņi vai piekrastes ūdeņu posms <i>Ūdens apsaimniekošanas likums</i>

⁸ [Ministru kabineta noteikumi Nr. 306 "Noteikumi par ekspluatācijas aizsargjoslas ap meliorācijas būvēm un ierīcēm noteikšanas metodiku lauksaimniecībā izmantojamās zemēs un meža zemēs", stājies spēkā 01.06.2012.](#)

1. ESOŠAIS NORMATĪVO AKTU REGULĒJUMS

Saskaņā ar Aizsargjoslu likuma (1997) 1.panta 1) punktu, aizsargjoslas ir noteiktas platības, kuru uzdevums ir aizsargāt dažāda veida (gan dabiskus, gan mākslīgus) objektus no nevēlamas ārējās iedarbības, nodrošināt to ekspluatāciju un drošību vai pasargāt vidi un cilvēku no kāda objekta kaitīgās ietekmes.

Aizsargjoslu likuma mērķis ir noteikt aizsargjoslu veidus un to funkcijas; aizsargjoslu izveidošanas, grozīšanas un likvidēšanas pamatprincipus; aizsargjoslu uzturēšanas un stāvokļa kontroles kārtību un - saimnieciskās darbības aprobežojumus aizsargjoslās.

Atbilstoši Aizsargjoslu likuma 4.pantam, noteikti šādi aizsargjoslu veidi:

- 1) vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslas;
- 2) ekspluatācijas aizsargjoslas;
- 3) sanitārās aizsargjoslas;
- 4) drošības aizsargjoslas;
- 5) citas aizsargjoslas, ja tādas paredz likums.

1.2. VIRSZEMES ŪDENSOBJEKTU AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA

AIZSARGJOSLU LIKUMS

Aizsargjoslu likums (1997) noteic, ka vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslas ir noteiktas ap objektiem un teritorijām, kas ir nozīmīgas no vides un dabas resursu aizsardzības un racionālas izmantošanas viedokļa. To galvenais uzdevums ir samazināt vai novērst antropogēnās negatīvās iedarbības ietekmi uz objektiem, kuriem noteiktas aizsargjoslas.

Viens no vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslu veidiem ir VŪO aizsargjoslas, kuras nosaka ūdenstilpēm, ūdenstecēm un mākslīgiem ūdensobjektiem, lai samazinātu piesārņojuma negatīvo ietekmi uz ūdens ekosistēmām, novērstu erozijas procesu attīstību, ierobežotu saimniecisko darbību applūstošajās teritorijās, kā arī saglabātu apvidum raksturīgo ainavu. Ostu teritorijās virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas nosaka, lai ilgtspējīgas attīstības interesēs līdzsvarotu vides aizsardzības prasības un ostu ekonomisko attīstību, kā arī samazinātu piesārņojuma negatīvo ietekmi uz ūdens ekosistēmām un novērstu erozijas procesu attīstību.

Minimālie virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu platumi Aizsargjoslu likumā tiek noteikti balstoties uz:

- ūdensobjekta atrašanās vietu;
- ūdensobjekta garumu un platumu;
- ņemot vērā mākslīga ūdensobjekta platību, t.sk. vai tas kalpo ūdens novadīšanai no piegulošās teritorijas;
- ir vai nav salas un pussalas;
- gada vidējo ūdens līmeni, bet, ja ir skaidri izteikts stāvs pamatkrasts, - no tā augšējās krants;
- ja krastu veido vienlaidu dambis, aizsargjosla tiek noteikta līdz dambja ārējās nogāzes pakājei, ja citos normatīvajos aktos nav noteikts citādi.

Visi aizsargjoslas noteikumi attiecināmi arī uz teritoriju starp ūdens līmeni un vietu, no kuras mēra aizsargjoslas platumu.

Vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslas un ekspluatācijas aizsargjoslas ir tās, kurām visbiežāk rodas aizsargjoslu pārklāšanās gadījumi un arī – gadījumi, kad noteiktie aprobežojumi jeb prasības ir pretējas. Kad vienā vietā pārklājas vairāku veidu aizsargjoslas - spēkā ir stingrākās prasības un lielākais minimālais platums, un visu veidu rīcība šajās vietās jāaskaņo ieinteresētajām institūcijām.

Gadījumos, kad pārklājas VŪO aizsargjosla un aizsargjosla ap meliorācijas būvēm un ierīcēm, atļauts novākt apaugumu, tai skaitā cirst kokus, veicot meliorācijas sistēmas atjaunošanas vai pārbūves būvdarbus, piemēram, ja ūdenstece vienlaikus ir valsts meliorācijas sistēmas sastāvdaļa, tai bez vides aizsardzības aizsargjoslas nosakāma arī ekspluatācijas aizsargjosla.

Aizsargjoslu noteikšanā jāievēro objekta atrašanās vieta – apdzīvotā vietā – pilsētā vai ciemā, vai lauku apvidos.

ŪDENS APSAIMNIEKOŠANAS LIKUMS

Ūdens apsaimniekošanas likums (2002) noteic gadījumus, kad upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plānā virszemes ūdensobjektu var noteikt par mākslīgu ūdensobjektu vai par stipri pārveidotu ūdensobjektu, vienlaikus norādot, ka ūdensobjekta atzīšana par mākslīgu ūdensobjektu vai par stipri pārveidotu ūdensobjektu nedrīkst kavēt šā likuma mērķu sasniegšanu citos tuvumā esošajos ūdensobjektos vai būt pretrunā ar normatīvajos aktos noteiktajām prasībām vai ūdens kvalitātes normatīviem.

MK NOTEIKUMI NR. 397 NOTEIKUMI PAR ŪDENS SAIMNIECISKO IECIRKŅU KLASIFIKATORU

Lai īstenotu Aizsargjoslu likumā iekļautās normas attiecībā uz aizsargjoslu platumu noteikšanu, jāņem vērā Ministru kabineta noteikumos Nr. 397 "Noteikumi par ūdens saimniecisko iecirkņu klasifikatoru"⁹ (2018) (turpmāk – ŪSIK) iekļautās ūdensteču garuma kategorijas:

- 1. kategorija – ūdenstece garums lielāks par 100 km;
- 2. kategorija – ūdenstece garums lielāks vai vienāds ar 25 km, bet mazāks vai vienāds ar 100 km;
- 3. kategorija – ūdenstece garums lielāks vai vienāds ar 10 km, bet mazāks par 25 km;
- 4. kategorija – ūdenstece garums mazāks par 10 km;
- 0. kategorija – četras lielākās Latvijas ūdenstece (Venta, Lielupe, Gauja un Daugava) ir iedalītas šajā kategorijā, jo tām minimālais aizsargjoslas platums atbilstoši to garumam ir noteikts Aizsargjoslu likuma 7. panta otrās daļas 1. punktā.

ŪSIK objekti ir Latvijas teritorijā pilnībā vai daļēji esošas ūdenstece, kuru kopējais garums ir lielāks par 10 km un ūdenstece vai ūdenstilpe, kuru sateces baseini ir lielāki par 25 km².

MK NOTEIKUMI NR. 403 NOTEIKUMI PAR ŪDENSTILPJU KLASIFIKATORU

Līdzīgi kā ūdenstece, arī ūdenstilpe tiek klasificētas. Ministru kabineta noteikumu Nr. 403 "Noteikumi par ūdenstilpju klasifikatoru"¹⁰ (2017) objekti ir Latvijas teritorijā pilnībā vai daļēji ietilpstoši ezeri, ūdenskrātuves un dīķi, kuru spoguļvirsmas platība nav mazāka par 10 hektāriem. Šajos noteikumos ir iekļauti ūdenstilpju kodi, nosaukumi un koordinātas, taču nav informācija par to platībām.

Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā, Ministru kabineta noteikumu Nr. 403 "Noteikumi par ūdenstilpju klasifikatoru" grozījumu projekts ir saskaņots starpinstitūciju procesā un tiek saskaņots iesniegšanai Ministru kabinetā.

Plānotie grozījumi paredz iekļaut ūdensobjektus, kuru spoguļvirsmas platība ārpus pilsētām, valstspilsētām un ciemiem nav mazāka par 5 ha, pilsētās, valstspilsētās un ciemos, ūdenstilpēm uz ūdenstecēm, īpaši aizsargājamās dabas teritorijās nav mazāka par 1 ha. Klasifikatorā iekļautas visas hidroelektrostaciju darbībai izveidotās ūdenskrātuves neatkarīgi no to platības.

MK NOTEIKUMI NR. 131 AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANAS METODIKA AP AIZSPROSTIEM

Noteikumi nosaka drošības aizsargjoslu noteikšanas metodiku ap aizsprostiem un 2. punkts nosaka, ka aizsprosta aizsargjoslas noteikšanā ņem vērā ūdenstece platumu aizsprosta lejas bēfē. Šo aizsargjoslu kontrolē arī VVD amatpersonas savas kompetences robežās.

⁹ Ministru kabineta noteikumi Nr. 397 "Noteikumi par ūdens saimniecisko iecirkņu klasifikatoru", stājies spēkā 07.07.2018.

¹⁰ Ministru kabineta noteikumi Nr. 403 "Noteikumi par ūdenstilpju klasifikatoru", stājies spēkā 13.07.2017.

MK NOTEIKUMI NR. 406 VIRSZEMES ŪDENSOBJEKTU AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANAS METODIKA

Aizsargjoslu likuma 59.pants nosaka aizsargjoslu noteikšanas metodiku un saskaņā ar šī panta pirmo daļu¹¹ izdoti Ministru kabineta noteikumi Nr. 406 "Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas metodika"¹² (2008) (turpmāk – Metodika).

Metodika paredz dažādus VŪO aizsargjoslu noteikšanas gadījumus, ņemot vērā:

- vai virszemes ūdensobjektam ir mākslīgi pārveidots krasts;
- vai virszemes ūdensobjekts ir erozijas apdraudētā vietā;
- vai virszemes ūdensobjektam ar skaidri izteikts stāvs pamatkrasts;
- vai gar virszemes ūdensobjektu ir applūstošā teritorija;
- vai virszemes ūdensobjektam ir ūdenī izvīzītas hidrotehniskās būves.

MK NOTEIKUMI NR. 306 NOTEIKUMI PAR EKSPLUATĀCIJAS AIZSARGJOSLAS AP MELIORĀCIJAS BŪVĒM UN IERĪCĒM NOTEIKŠANAS METODIKU LAUKSAIMNIECĪBĀ IZMANTOJAMĀS ZEMĒS UN MEŽA ZEMĒS

Papildus izmantojami Ministru kabineta noteikumi Nr.306 "Noteikumi par ekspluatācijas aizsargjoslas ap meliorācijas būvēm un ierīcēm noteikšanas metodiku lauksaimniecībā izmantojamās zemēs un meža zemēs"¹³ (2012) gadījumos, kad ekspluatācijas aizsargjosla jānosaka pa meliorācijas būvēm un ierīcēm lauksaimniecībā izmantojamās zemēs un meža zemēs:

- aizsargjoslu nosaka valsts, valsts nozīmes, pašvaldības un koplietošanas meliorācijas būvēm un ierīcēm;
- ūdensnotekām (ūdensteču regulētajiem posmiem un speciāli raktām gultnēm), kā arī hidrotehniskām būvēm un ierīcēm uz tām aizsargjoslas robežu nosaka:
 - o lauksaimniecībā izmantojamās zemēs – ūdensnotekas abās pusēs 10 metru attālumā no ūdensnotekas kroles;
 - o meža zemēs – atbērtnes pusē (atkarībā no atbērtnes platuma) astoņu līdz 10 metru attālumā no ūdensnotekas kroles;
- aizsargdambim aizsargjoslas robežu nosaka piecu metru attālumā abās pusēs no aizsargdambja nogāzes pakājes.
- liela diametra kolektoram (30 centimetru vai lielākam) aizsargjoslas robežu nosaka astoņu metru attālumā uz katru pusi no kolektora ass līnijas.
- ap polderu sūkņu stacijām, krājbaseiniem un slūžām aizsargjoslas robežu nosaka 20 metru attālumā no ēkas vai būves ārējās malas, ap hidrometriskajiem posteņiem – piecu metru attālumā no būves ārējās malas.

1.3. APROBEŽOJUMI VIRSZEMES ŪDENSOBJEKTU AIZSARGJOSLĀS

AIZSARGJOSLU LIKUMS

Aizsargjoslu likuma (1997) regulējums paredz vispārīgos aprobežojumus aizsargjoslās, kurus nosaka likumi un Ministru kabineta noteikumi, tos var noteikt arī ar pašvaldību saistošajiem noteikumiem, kas izdoti to kompetences ietvaros (35.pants) un aprobežojumus katram aizsargjoslu veidam, t.sk. virszemes ūdensobjektu aizsargjoslās (37.pants).

Aizsargjoslu aprobežojumi būtiski ietekmē saimniecisko darbību tajās, tādēļ ikviena interesēs ir noteikt korektos datus balstītas aizsargjoslas.

¹¹ aizsargjoslu noteikšanas metodiku nosaka Ministru kabinets pēc šajā likumā minēto attiecīgo valsts institūciju priekšlikumiem

¹² [Ministru kabineta noteikumi Nr. 406 "Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas metodika"](#), stājies spēkā 12.06.2008., Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā, notiek darbs pie Metodikas grozījumu izstrādes

¹³ [Ministru kabineta noteikumi Nr. 306 "Noteikumi par ekspluatācijas aizsargjoslas ap meliorācijas būvēm un ierīcēm noteikšanas metodiku lauksaimniecībā izmantojamās zemēs un meža zemēs"](#), stājies spēkā 01.06.2012.

Aprobežojumi VŪO aizsargjoslās, nosaka aizliegumu:

- dažādu būvju izvietojumam;
- atkritumu apglabāšanas poligonu ierīkošanai;
- veikt kailcirtes 50 metrus platā joslā vai visā aizsargjoslas platumā, ja aizsargjosla ir šaurāka par 50 metriem (ar izņēmumiem);
- applūstošajās teritorijās aizliegts veikt teritorijas uzbēršanu, būvēt ēkas un būves, arī aizsargdambjus (ar izņēmumiem) utt.;
- ostu applūstošajās teritorijās veikt teritorijas uzbēršanu, būvēt ēkas un būves (ar izņēmumiem);
- novietot iegūto grunti pēc normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā veiktas virszemes ūdensobjekta padziļināšanas vai tīrīšanas ārpus tam paredzētajām vietām;
- ierīkot mehānisko transportlīdzekļu sacīkšu trases un izmēģinājumu vietas.

Applūstošajās teritorijās aizliegts veikt teritorijas uzbēršanu, būvēt ēkas un būves, izņemot mazēkas, aizsargdambjus esošas apbūves aizsardzībai u.c. likumā minēto, ja tas nav pretrunā ar vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu un ir ievērotas normatīvo aktu prasības, arī prasības, kas noteiktas attiecībā uz ietekmes uz vidi novērtējumu.

Papildus iepriekš minētajam, noteikti arī aprobežojumi 10 metru platā joslā, kur aizliegts:

- izvietot degvielas uzpildes stacijas;
- būvēt un izvietot jebkādas ēkas un būves, tai skaitā nožogojumus (izņemot esošo būvju atjaunošanu; kultūras pieminekļu restaurāciju; transporta un elektronisko sakaru tīklu būvniecību, ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu, ūdens ņemšanas ietaišu un maģistrālo cauruļvadu būvniecību, enerģijas pārvades un sadales būvju būvniecību; peldvietu, eliņu, laivu un motorizēto ūdens transportlīdzekļu piestātņu būvniecību; valsts meteoroloģisko un hidroloģisko novērojumu staciju un posteņu un citu stacionāru valsts nozīmes monitoringa punktu un posteņu būvniecību, kā arī krastu nostiprināšanu; ostu teritorijā esošo hidrotehnisko būvju, piestātņu, infrastruktūras, inženierkomunikācijas, kā arī citu ar ostu darbību saistītu būvju būvniecību; jahtu ostu un to darbības nodrošināšanai nepieciešamo būvju un infrastruktūras objektu būvniecību, kā arī applūstošo teritoriju un ostu applūstošo teritoriju uzbēršanu);
- lietot mēslošanas līdzekļus un ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus;
- ierīkot meliorācijas būves bez saskaņošanas ar reģionālo vides pārvaldi;
- veikt galveno cirti, izņemot koku ciršanu ārkārtas situāciju sekas likvidēšanai, vējgāžu, vējlaužu un snieglaužu sekas likvidēšanai, kā arī mežaudzē, kurā valdošā koku suga ir baltalksnis;
- iegūt un izmantot derīgos izraktnes, izņemot pazemes ūdeņu iegūvi ūdensapgādes vai rekreācijas vajadzībām aizsargjoslā esošai dzīvojamai vai atpūtnieku aprūpei paredzētai ēkai;
- mazgāt mehāniskos transportlīdzekļus un lauksaimniecības tehniku;
- veikt teritorijas atmežošanu (ar izņēmumiem);
- kurt ugunsurus un novietot teltis ārpus šim nolūkam norādītām vietām bez saskaņošanas ar zemes īpašnieku vai tiesisko valdītāju;
- ierīkot tehnoloģiskos koridorus kokmateriālu pievešanai.

VŪO normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā ierīkotajās peldvietās aizliegts braukt ar motorlaivām un ūdens motocikliem, ja tas nav saistīts ar specializēto dienestu darbību, šo teritoriju apsaimniekošanu vai uzraudzību.

Vietējā pašvaldība pieņem attiecīgu lēmumu par jebkādu nelikumīgu nožogojumu nojaukšanu VŪO aizsargjoslās. Vietējā pašvaldība veic vai organizē nožogojumu nojaukšanu, ja īpašnieks vai tiesiskais valdītājs pēc pašvaldības lēmuma pieņemšanas nožogojumu viena mēneša laikā nav nojaucis. Ar nojaukšanu saistītos izdevumus sedz nožogojuma īpašnieks vai tiesiskais valdītājs.

MK NOTEIKUMI NR. 936 DABAS AIZSARDZĪBAS NOTEIKUMI MEŽA APSAIMNIEKOŠANĀ

MK noteikumi Nr. 936 "Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā" noteic, ka apsaimniekojot mežu, saglabā šādus bioloģiski nozīmīgus meža struktūras elementus - mežaudzes ūdensteču un ūdenstilpju palienēs – ieļejas daļā, kura periodiski applūst un kurā ir palienei raksturīgā veģetācija.

2. IZAICINĀJUMI VŪO AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANĀ

2.1. ESOŠĀS ĢEOTELPISKO DATU SITUĀCIJAS APRAKSTS

Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā galvenais ūdensobjektu aizsargjoslu attēlojums notiek pašvaldību teritorijas plāņos, ko secīgi tālāk izmanto pašvaldības un zemes lietu speciālisti (piemēram mērniki), nosakot šos apgrūtinājumus zemes vienību apgrūtinājumu plānu izstrādē un saskaņošanā. Izmanto arī valsts institūciju speciālisti, piemēram, Dabas aizsardzības pārvaldes un Valsts vides dienesta inspektori, kad jānoskaidro un jāvērtē vai kādas darbības ir/nav veiktas ūdensobjekta aizsargjoslā un vai ir/nav piemērojama administratīvā atbildība.

Teritorijas plānojuma grafiskā daļa ir konkrētās pašvaldības normatīvais akts, kur vienkopus apkopota VŪO aizsargjoslu situācija par pašvaldības teritoriju. Tā kā nereti aizsargjoslas iestiepjas no blakus esošām, bet konkrētās pašvaldības nepārvaldītām teritorijām, mēdz būt situācijas, ka noteiktās aizsargjoslas starp pašvaldībām vienam un tam pašam ūdensobjektam nesakrīt. Teritorijas plāņos attēlotajiem apgrūtinājumiem ir skaidri jāsniedz objekta aizsargjoslu platums un kritēriji, pēc kādiem tas ir noteikts, savukārt zemes dokumentos to nepieciešamības gadījumos precīzē, atbilstoši Metodikai.

Praksē nereti rodas situācijas, kad VŪO aizsargjoslu attēlošanai izmanto vairākus ģeotelpisko datu informācijas avotus, t.sk. pat Latvijas armijas štāba ģeodēzijas - topogrāfijas daļas 1920.-1930. gados izdotās topogrāfiskās kartes (mērogs 1:75 000), kur tiek meklēti, piemēram, ūdensteču sākumi vai to gultņu tecēšanas situācijas. Dažos atsevišķos gadījumos, izmanto arī PSRS Ģenerālštāba sagatavotās topogrāfiskās kartes (dažādi gadi).

Salīdzinot vēsturiskās situācijas ar šodienas sagatavotajiem ģeotelpiskajiem datiem, **rodas neskaidrības un situāciju interpretēšana**. Šeit arī rodas jautājums – cik senā vēsturē jāatkāpjas, ko nosaukumos labot un ko nē, piemēram, ja nosaukums jau tiek lietots gadu desmitus. Kāda būtu korekta rīcība gadījumos, ja atrasta iepriekš nezināma informācija, uz kā pamata jāveic būtiski labojumi esošajās datu bāzēs utt.

Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā pašvaldību teritorijas plāņos visām Latvijas pašvaldībām nav sagatavoti vienotā laika intervālā un pēc vieniem noteikumiem, bet izstiepti garā laika periodā – piemēram, tagadējā Aizkraukles novada Neretas pagasta teritorijas plāņos sagatavots 2006. gadā, bet Pļaviņu novada, kas pēc īstenotās administratīvi teritoriālās reformas arī ietilpst Aizkraukles novadā - 2023. gadā. Attiecīgi šīm pašvaldībām izejas ģeotelpiskie dati arī bija atšķirīgi, ar atšķirīgām izstrādes metodikām un specifikāciju. Praksē nereti parādās, ka pat vienam ūdensobjektam tiek attēlotas dažāda platuma aizsargjoslas, attiecīgi ņemot vērā tā laika ģeotelpiskās informācijas un izejas materiālu pieejamību.

Likumdošanā **nav noteikts, kāds informācijas avots ir izmantojams par pamatu VŪO noteikšanai**, kā tas ir, piemēram, Metodikā norādīts par aplūstošo teritoriju noteikšanu, kas nosaka, ka inženiertehniskajiem aprēķiniem hidroloģiskos datus saņem no VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" (turpmāk – LVĢMC). Teritorijas plānošanas praksē kā vienīgā tiek izmantota Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra (turpmāk – LĢIA) sagatavotā topogrāfiskā karte mērogā 1:10 000. Attiecīgi šī mēroga topogrāfiskā karte arī kalpo apgrūtināto teritoriju un objektu noteikšanai un tiek izmantota Valsts vienotajā ģeotelpiskās informācijas portālā (turpmāk - Ģeoportāls), kur tiek uzkrāta digitālā informācija par pašvaldības teritorijas plāņos, aizsargjoslām, un pieejama cita ģeotelpiskā informācija.

Papildus topogrāfiskās kartes uzturēšanai (aktualizācijai), LĢIA veic vietvārdu datubāzes uzturēšanu. Saskaņā ar LĢIA sniegto informāciju, **vietvārdu datubāze ir vietvārdu, nevis ūdensobjektu fizisko parametru visautoritatīvākais avots**. Dati par garumiem un platībām un objektu dabiskumu ir palīgdati - tie ir orientējoši (nevis aktuāli un absolūti precīzi). Tādēļ pie platībām un garumiem tiek norādīti avoti, no kā dati ņemti.

Par objektu, īpaši ūdensteču dabiskumu daudz precīzāk var spriest pēc jaunākajiem lielmēroga karšu datiem (īpaši - topogrāfiskās kartes mērogā 1: 10 000 4. izdevuma), kur lielākā sagatavoto lapu daļa ir ar atšķirīgiem apzīmējumiem un tiek parādītas kanalizētās ūdensteces un kanalizētie ūdensteču posmi. Ūdensteces šādi tiek klasificētas, izmantojot tālīzpētes datus un Meliorācijas kadastra informācijas sistēmu.

Digitālo iespēju izmantošana informācijas ieguvei un apstrādei, piemēram LIDAR, ir būtisks nosacījums arī kvalitatīvāku datu uzkrāšanai, un no tā izrietošs ir jautājums par Metodikas pārskatīšanas nepieciešamību.

Saskaņā ar LĢIA sniegto informāciju, **strādājot ar datiem par ūdensteču parametriem, jāņem vērā**, ka:

- dati tiek aktualizēti katrā jaunā topogrāfiskās kartes mērogā 1: 10 000 (TOPO 10) izdevumā;
- vietvārdu datubāzē ūdenstecēm tiek (un arī turpmākajos gados tiks) norādīts orientējošais garums, kas raksturo nosaukuma pielietojamību ūdensteču grafikām kartēs. Pakāpeniski tiek veikta TOPO 10 ūdensteču līniju salīdzināšana ar vietvārdu datubāzes līnijām un būtisku nesakrītību analīze ar mērķi veidot vienotu grafisku attēlojumu vietvārdu datubāzē un lielmēroga karšu datos tām ūdenstecēm, kam ir nosaukumi;
- arī ūdenstilpēm vietvārdu datubāzē platības šobrīd ir un turpmākos gados būs no dažādiem avotiem, t.sk. visai novecojušiem. Šobrīd nav rasts informācijas avots aktuāliem ūdensteču garumiem un ūdensteču platībām. Pakāpeniski tiek aktualizētas ūdenstilpju platības no TOPO 10 4. izdevuma, jo tie ir pirmie karšu dati, kur šīs platības ir “nolasāmas” daļēji automatizēti (nevis, kā iepriekš - tikai manuāli izmērot katras ūdenstilpes platību ar Karšu pārlūka vai ArcMap rīkiem).

2.2. DATU IEGUVE AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANAI

Lai precīzi noteiktu VŪO aizsargjoslu, jāņem vērā korekti un pieejami izejas dati par ūdensobjektiem un jānoskaidro objekta apstākļi, t.i. vai objekts atrodas apdzīvotā vietā (pilsēta vai ciems) vai ārpus tās, kāds ir objekta garums/lielums, vai objektam ir applūstošā teritorija, vai objektam ir stāvs pamatkrasts, vai objekts ir atsevišķs ūdens objekts vai ar citiem ūdens objektiem saistīts objekts (piemēram, uzpludinājumi upēs, polderu kanāli u.c. situācijas) u.tml.

Pēc iegūtās informācijas par objekta apstākļiem, būs iespējams precizēt, vai objektam būtu jāpiemēro vairākas aizsargjoslas (piemēram, VŪO vienlaikus ir arī meliorācijas sistēmas sastāvdaļa, VŪO aizsargjosla pārklājas ar citu ūdensobjektu ar vienādiem vai atšķirīgiem aizsargjoslu platumiem).

Korektiem datiem, īpaši - ģeotelpiskajiem pamatdatiem, ir būtiska loma pareizu aizsargjoslu noteikšanā. Nereti nākas saskarties ar pamatdatos esošu neprecīzu informāciju par ūdensobjektiem, gan attiecībā uz to garumu, gan platību. Šie ūdensobjektu parametri praksē, galvenokārt, ir par pamatu dažādām strīdīgām situācijām par ūdensobjektu aizsargjoslas platumu noteikšanu.

Viens no Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes uzdevumiem ir skaidrot esošās pieejamās ģeotelpiskās informācijas avotu izmantošanu aizsargjoslu noteikšanai, ko turpmāk precizē, sagatavojot teritorijas plānošanas dokumentus un zemes vienību apgrūtinājumu plānus.

Nosakot VŪO aizsargjoslas, praksē nereti rodas situācijas, kurās aizsargjoslu noteikšanas metodika nav viennozīmīgi noteikta vai skaidra, un līdz ar to rodas jautājumi, kā to pareizi noteikt, jo tas, savukārt, var ietekmēt saimniecisko darbību nekustamajā īpašumā.

BŪTISKĀKIE NEPIECIEŠAMIE DATI VŪO AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANAI

Turpmāk apkopoti būtiskākie nepieciešamie dati VŪO aizsargjoslu noteikšanai, vienlaikus vēršot uzmanību uz nepilnībām nepieciešamo datu avotos.

VŪO IZCELSME UN NOSAUKUMS

Aizsargjoslu noteikšanā ir jāņem vērā vai VŪO ir dabīgs vai mākslīgi radīts, taču šobrīd nav pieejams neviens datu avots, kur to pārbaudīt. Primāri informācijai izmantojama LĢIA topogrāfiskā karte M 1 : 10 000, kuras sastādīšanas laikā karšu redaktori un kartogrāfi no dažādiem avotiem salīdzina, kurš ūdensteces posms ir vai nav dabīgs.

Papildus izmantojama LĢIA uzturētā [vietvārdu datubāze](#). Jāņem vērā, ka VŪO nosaukums var būt maldinošs, ja tajā, piemēram, ir ietverts vārds “grāvis”. VŪO atrašanās šajā datu bāzē vienmēr nenozīmē, ka ūdensobjekts ir dabīgs (piemēram, Meirānu kanāls ir vietvārdu datubāzē, bet tas ir mākslīgi ierīkots). Vietvārdu datubāzē ir aktuālākā informācija attiecībā uz VŪO nosaukumu. Atsevišķās situācijās, iespējams, ir nepieciešamība VŪO norādīt vairākus nosaukumus – gan to, kas ir MK noteikumos Nr. 403 un MK noteikumos 397 (lai identificētu konkrēto VŪO), gan to, kas ir vietvārdu datubāzē fiksēto aktuālo nosaukumu.

Tāpat jāatceras, ka visi mākslīgi radīti ūdens objekti nav kanāli un visi mākslīgi radītie ūdens objekti nav attēloti [Meliorācijas digitālajā kadastrā](#).

Atbilstoši saņemtajai informācijai no Valsts SIA “Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi”, kanāli kā mākslīgi virszemes ūdensobjekti ir samērā nedaudz un pēc definīcijas kanāls ir nodalīts un nozīmīgs hidrogrāfiskā tīkla elements. Meliorācijas digitālajā kadastrā ar sarkanu punktētu līniju¹⁴ attēlotie valsts nozīmes ūdensnoteku regulētie (vai mākslīgi ierīkotie) posmi vairums netiek saukti un nav uzskatāmi par kanāliem.

Kanāliem teritorijas plānojumos visbiežāk ir noteiktas 10 m virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas, taču, ņemot vērā Latvijas būvnormatīvā LBN 224-15 “Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves”, Ūdens apsaimniekošanas likumā un Aizsargjoslu likumā iekļautās definīcijas un nosacījumus, tiem nebūtu jānosaka virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas, jo tie kalpo ūdens novadīšanai no piegulošās teritorijas. Vienlaikus vēršam uzmanību - normatīvajā aktā (Aizsargjoslu likumā) iekļautā norma nav īsti skaidri pateikta.

Kanāliem jānosaka ekspluatācijas aizsargjoslas - aizsargjoslas ap meliorācijas būvēm un ierīcēm.

Jāņem vērā, ka ar sarkanu punktētu līniju apzīmēti arī dabisko ūdensteču regulētie posmi – tas īsti nav radītājs par mākslīgu ūdensobjektu.

Meklējot Vietvārdu datubāzē informāciju, uzmanība jāvērs kritēriju atlasē izvēloties objekta veidu – kanāls.

Bez iepriekš minētās vietvārdu datubāzes, VŪO nosaukumus iespējams meklēt arī [MK noteikumos Nr. 403](#) un [MK noteikumos Nr. 397](#), taču jāatceras, ka šajos minētajos MK noteikumos nav iekļauti visi VŪO, bet tikai šādi:

- Latvijas teritorijā pilnībā vai daļēji ietilpstoši ezeri, ūdenkrātuves un dīķi, kuru spoguļvirsmas platība nav mazāka par 10 hektāriem¹⁵;
- ūdenstece, kuru kopējais garums ir lielāks par 10 kilometriem;
- ūdenstece vai ūdenstilpe, kuru sateces baseini ir lielāki par 25 kvadrātkilometriem.

Atkāpei.

LĢIA dati ir svarīgi, taču praksē rodas problēmas, jo Vietvārdu datubāze netiek atjaunota jau otro gadu, radot risku datu novecošanai.

Jaunās aplikācijas izstrāde rada situāciju, kurā atjaunoti dati ir pieejami tikai LĢIA iekšējai lietošanai, bet publiskajā datubāzē tie nav redzami, saglabājot veco informāciju.

Karšu pārlūka slāņu un mērogu atšķirības rada datu neatbilstības, jo oficiālais atjaunošanas cikls ir 5-6 gadi, bet reālajā praksē tas var būt ilgāks.

Vietvārdu datubāzes ieraksti var tikt mainīti ātri, taču Karšu pārlūkā izmaiņas prasa daudz vairāk laika, radot neatbilstības starp abiem resursiem.

Saskaņā ar LĢIA sniegto informāciju, Karšu pārlūks tiek atjaunots biežāk tikai īpašos gadījumos, piemēram, “Rīgas līča” nosaukuma labošanai, bet šādi gadījumi ir reti.

VŪO ATRAŠANĀS VIETA

[Kadastra informācijas sistēma](#) izmantojama kopā ar Valsts adrešu reģistru, tādējādi redzot arī apdzīvoto vietu robežas.

LĢIA karšu pārlūkā izmantotās apdzīvoto vietu robežas tiek ņemtas no pirmavota – Valsts adrešu reģistra.

VŪO GARUMS UN PLATĪBA

Aizsargjoslu likums noteic aizsargjoslu platumu, atkarībā no ūdenstece garuma vai ūdenstilpes laukuma, bet Metodika precizē, ka virszemes ūdensobjektiem aizsargjoslas nosaka pa izteiktām kontūrām dabā,

¹⁴ Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr. 128 “Meliorācijas kadastra noteikumi”

¹⁵ Vēršam uzmanību, ka minētajiem MK noteikumiem Nr. 403 Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā norit grozījumu izstrāde.

ievērojot Aizsargjoslu likuma 7.pantā noteiktās prasības. No nekustamā īpašnieka skatu punkta (it īpaši meža zemēs) šis formulējums ir ne vienmēr īstenojams, jo izteiktas kontūras dabā būs tikai atsevišķos gadījumos, un veicot konkrētu saimniecisko darbību, katrs metrs var būt būtisks.

Primāri, lai ūdenstecei noteiktu VŪO aizsargjoslas platumu, ir jāņem vērā tās kategorija, atbilstoši [MK noteikumiem Nr. 397](#).

Gaujai Aizsargjoslu likumā noteikti divi aizsargjoslu platumi - no izteces līdz Lejasciemam ne mazāk kā 300 metrus plata josla katrā krastā, bet no Lejasciema līdz ietekai jūrā ne mazāk kā 500 metrus plata josla katrā krastā. Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā tika diskutēts par iespēju lielās upes dalīt posmos atkarībā no hidroloģiskajiem u.c. apstākļiem un noteikt dažāda platumā aizsargjoslas, tādējādi upju sākumposmiem nevajadzētu nepamatoti noteikt uzreiz minimālo aizsargjoslu platumu, kā to šobrīd nosaka Aizsargjoslu likums.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka pastāv atšķirības starp šiem MK noteikumiem un LĢIA uzturētajā vietvārdu datubāzē iekļauto informāciju. Upju garuma kategorijas ir iekļautas MK noteikumos Nr. 397, t.i. juridiski saistošā tiesību aktā. Datu bāze ir informācijas avots, uz to var atsaukties, bet tā nav saistoša. Ja konkrētā ūdenstece ir iekļauta klasifikatorā, tad jāvadās no tajā noteiktās garuma kategorijas.

Ūdenstilpēm platības pieejamas LĢIA uzturētajā [vietvārdu datubāzē](#), taču jāņem vērā jau iepriekš minētais, ka datu bāze ir informācijas avots, uz to var atsaukties, bet tā nav saistoša.

VŪO pamatnei izmantojama LĢIA uzturētajā [datu bāzē](#) esošā topogrāfiskā karte.

VŪO UN POLDERIS

Polderu saraksts iekļauts [Ministru kabineta noteikumos Nr. 291](#), taču tajos nav norādīti visi. Bez šajos MK noteikumos norādītajiem, ir arī citi polderi, kurus apsaimnieko ZMNĪ, kā arī pašvaldību polderi.

Nepieciešams pārbaudīt, vai poldera ierīkošana/būvniecība ir pabeigta, un tas ir reģistrēts Meliorācijas digitālajā kadastrā. Jāpatur prātā, ka polderi var būt applūstoši un neapplūstoši, bet noteikta 1% plūdu riska teritorija.

Jāņem vērā, ka ir arī nepabeigti polderi, piemēram - Bļodnieku polderis pie Babītes ezera (nav uzbūvēta sūkņu stacija, netika paspēts 90. gados).

Polderi iedalās arī vasaras un ziemas. Vasaras polderi var applūst ziemas periodā.

VŪO UN APPLŪSTOŠĀ TERITORIJA

Informācija par izstrādātajām plūdu riska kartēm pieejama upju baseinu apgabala plūdu riska pārvaldības plānu pielikumos. Iespējamo plūdu postījumu vietu un plūdu riska kartes ar dažādām applūšanas varbūtībām (10 %, 1 % utt.) par Daugavas, Lielupes, Gaujas un Ventas upju baseinu apgabaliem pieejamas arī [Plūdu riska informācijas sistēmā](#).

Kā rīkoties situācijās, ja VŪO ir applūstošā teritorija, aprakstīts 3.nodaļā.

Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā Metodikai tiek izstrādāti grozījumi un cita starpā paredzēts, ka LVĢMC kartes tiks noteiktas kā primārais datu avots.

VŪO UN PĀRVEIDOTS KRASTS

Šādā gadījumā jāpiemēro Metodikas 3.punkts - *Virszemes ūdensobjektam, kura krasts mākslīgi pārveidots (uzbērts, nostiprināts ar mākslīgiem nostiprinājumiem), aizsargjoslu nosaka no pārveidotā krasta vai nostiprinājuma ārējās malas ne mazāk kā 10 metru platā joslā. Ja krastu veido dambis, aizsargjoslu nosaka saskaņā ar Aizsargjoslu likuma 7.panta ceturto daļu. Minētā panta ceturto daļu savukārt noteic - ja krastu veido vienlaidu dambis, aizsargjosla tiek noteikta līdz dambja ārējās nogāzes pakājei, ja citos normatīvajos aktos nav noteikts citādi.*

Aizsargjoslu likums un Metodika lieto atšķirīgu formulējumu – dambis / vienlaidu dambis. Nav definēts – kas ir vienlaidu dambis. Ņemot vērā abus iepriekš minētos normatīvus, iznāk, ka ārējā mala ir uz āru nevis uz ūdensobjekta iekšējo teritoriju, un attiecīgi - aizsargjosla var būt lielāka nekā 10 metri.

Ja VŪO blakus ir ceļš ar uzbērumu, tas ne vienmēr būs reģistrēts kā dambis (būve). Pārbaudīt iespējams [Meliorācijas digitālajā kadastrā](#), taču visi dambji nav reģistrēti minētajā kadastrā – kā piemēram, Jēkabpils aizsargdambis.

Atbērtnē meža zemēs arī tiek uzskatīta par pārveidotu krastu un VŪO aizsargjosla jānosaka aiz 10 m ekspluatācijas aizsargjoslas. Turpmākā atbildīgo institūciju darbā vērts pievērst uzmanību jautājumam, vai arī mazām upēm šāda pieeja ir atbalstāma, jo VŪO aizsargjoslas nenodrošina VŪO aizsargjoslas noteikšanas mērķa sasniegšanu.

PAPILDUS INFORMĀCIJA

Aktuālā informācija par spēkā esošajiem teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem pieejama [Geoportālā](#).

Papildus jau minētajām datu bāzēm informācija ieguvei var izmantot:

- AS “Latvijas valsts meži” ģeotelpiskās informācijas tehnoloģiju produktu un pakalpojumu kopu [LVM GEO](#);
- [Plūdu riska informācijas sistēmu](#);
- [Valsts ģeodēziskā tīkla datubāzi](#);
- Dabas datu pārvaldības sistēmu [OZOLS](#);
- [Upju baseinu apgabalū apsaimniekošanas un plūdu riska pārvaldības plānus](#);
- Ministru kabineta noteikumus Nr. 128 “[Meliorācijas kadastra noteikumi](#)”, kur cita starpā atrodama informācija par Meliorācijas kadastra informācijas sistēmā un meliorācijas plānos lietotajiem apzīmējumiem;
- www.ezeri.lv;
- U.c.

Vides aizsargjoslas vienmēr ir jāinterpretē pēc iespējas šaurāk, ar fokusu uz vides aizsardzību.

2.3. PAŠVALDĪBU LOMA UN ATBILDĪBA VŪO AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANĀ

Aizsargjoslu likuma 33.panta (1) daļa noteic, ka aizsargjoslas nosaka ar šo likumu un normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā attēlo teritorijas plānojumos.

Tā paša panta (10) daļa noteic, ka *vietējā pašvaldība grafiski attēlo šā likuma 6., 7., 7.¹, 8., 9., 11., 13., 25., 26., 28., 32. un 32.³. pantā noteikto aizsargjoslu robežas un šo aizsargjoslu robežu datus iesniedz Valsts zemes dienestam.*

Pašvaldību kompetencē esošās aizsargjoslas:

- 6.pants. Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjosla;
- 7.pants. Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas;
- 7.¹ pants. Aizsargjoslas ap purviem;
- 8.pants. Aizsargjoslas (aizsardzības zonas) ap kultūras pieminekļiem;
- 9.pants. Aizsargjoslas ap ūdens ņemšanas vietām;
- 11.pants. Mežu aizsargjoslas ap pilsētām;
- 13.pants. Aizsargjoslas gar ielām, autoceļiem un dzelzceļiem;
- 25.pants. Aizsargjoslas ap kapsētām;
- 26.pants. Aizsargjoslas ap dzīvnieku kapsētām;
- 28.pants. Aizsargjoslas ap atkritumu apglabāšanas poligoniem, atkritumu izgāztuvēm, ap izmantošanai pārtikā neparedzēto dzīvnieku izcelsmes blakusproduktu lielveikalu sadedzināšanas uzņēmumiem vai pārstrādes uzņēmumiem un notekūdeņu attīrīšanas ietaisēm;

- 32.pants. Aizsargjoslas ap aizsprostiem;
- 32.³pants. Aizsargjoslas gar dzelzceļiem, pa kuriem pārvadā naftu, naftas produktus, bīstamas ķīmiskās vielas un produktus.

Lai uzskatāmi parādītu **izaicinājumu**, ar ko pašvaldībām un citām iesaistītajām institūcijām nākas saskarties, ieskatam zemāk aprakstīts **gadījums par VŪO aizsargjoslas noteikšanu, ja esošā situācija dabā neatbilst datu avotiem**.

Aktuāls jautājums, uz ko pamatojoties noteikt aizsargjoslu ūdenstecei, kura dabā neatbilst tam, kā ir pagaidām neatjaunos ģeotelpiskos datus (jauni LĢIA karšu dati par šo teritoriju vēl tikai top, būs gatavi ne ātrāk, kā 2024. gadā vai 2025. gadā) un neatjaunotā ŪSIK (ŪSIK darba grupa¹⁶ labojumus ūdenstecei grafikā ir jau vismaz pirms 3 gadiem apspriedusi un akceptējusi, bet jauna ŪSIK sagatavošanas termiņš nav vēl pienācis). Vienīgie divi autoritatīvie avoti, kuros patlaban fiksēta šī izmaiņa, ir minētās darba grupas sanāksmju protokoli un Vietvārdu datubāzes grafiskā daļa.

Piemērs:

Savulaik ir sniegti ieteikumi Gārzdes strauta precizēšanai. Ventspils novada Teritorijas plānojuma 3. redakcijā konstatēta kļūda - Gārzdes strauts joprojām vecajā konfigurācijā, kā arī nav izmainīts ŪSIK atbilstoši jau 2020.gadā LĢIA aktualizētajiem datiem. Tālāk aprakstīta situācija šim objektam trīs dažādos datu avotos:

- 1) ŪSIK vēl viss pa vecam (3 gadu garumā tā arī nav aktualizēts) - ir Gārzdes strauts, kas neatbilst situācijai dabā, tāpēc tika prasīti labojumi (ja iekļauts ŪSIK, tad garums virs 10 km), kam pienākas 50 m aizsargjosla;
- 2) LĢIA dati (Vietvārdu datu bāze, 2020. gadā aktualizēta) - Gārzdes strauta vietā - Vecais gārzdes strauts (zem 10 km, tātad 10 m aizsargjosla) un Jaungārzdes strauts ar garumu virs 10 km, pievienots jauns posms, pienāktos 50 m aizsargjosla pēc aizsargjoslu likuma;
- 3) Teritorijas plānojums - Gārzdes strauta vecā konfigurācija, bet noņemta 50 m aizsargjosla.

Iepriekš minētais rada neskaidrības, kādiem dokumentiem atbilstoši iesaistītai iestādei (konkrētajā gadījumā AS "Latvijas valsts meži") jākārt savi ģeotelpiskie dati. Uz tiem tiks balstīta saimnieciskās darbības plānošana šajā teritorijā. Ja tiek konstatētas kļūdas teritorijas plānojuma redakcijās, kurš šo informāciju nodod pašvaldībai?

Normatīvie akti nenosaka, ka ŪSIK būtu jāiekļauj garuma kategorijas. ŪSIK primārais mērķis ir hidrogrāfisko tīklu veidojošo ūdensteču kodēšana jeb upju nosaukumu aizstāšana ar ciparu kodu ar mērķi pārskatīt reizi piecos/desmit gados.

ŪSIK atjaunošana kā Ministru Kabineta noteikumu pārskatīšana ir Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (turpmāk – VARAM) atbildība, bet VARAM neredz iespēju uzņemties ūdensteču līniju uzturēšanu un regulāru atjaunošanu, t.i. atjaunošanu biežāk kā reizi piecos, pat reizi desmit gados. ŪSIK primārais mērķis ir hidrogrāfisko tīklu veidojošo ūdensteču kodēšana jeb upju nosaukumu aizstāšana ar ciparu kodu, lai zem šī koda varētu summēt slodzes uz noteiktiem sateces baseiniem. ŪSIK nav visu esošo upju katalogs un neiekļauj visas ūdenstecei. Ja ūdenstece nav iekļauta ŪSIK, var vadīties no Aizsargjoslu likuma 7. panta otrās daļas.

Parasti iesaka vadīties pēc teritorijas plānojuma kā pēc galvenā dokumenta. Nepieciešams skaidrot, kas visā dokumentu sajakumā ir galvenais normatīvais akts, kas nosaka, kā rīkoties, pirms tiek mainīta, aktualizēta vai noņemta aizsargjosla aprakstītajā gadījumā.

No iepriekš minētā izriet būtisks secinājums – **šobrīd pastāvošās datu bāzes nav pilnvērtīgas un aktuālas, savukārt normatīvā bāze – vienotus uzskatus (tātad arī risinājumus) veicinoša.**

- o Nepieciešams definēt dažādo datu bāzu lomu, sadarbību ar Apgrūtināto teritoriju informācijas sistēmu (turpmāk - ATIS) un Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmu (turpmāk - TAPIS).

¹⁶ Saskaņā ar VARAM sniegto skaidrojumu, ŪSIK darba grupa tika izveidota, lai nodrošinātu Ministru kabineta noteikumu projekta par ūdens saimniecisko iecirkņu klasifikatoru sagatavošanu, kas tika pieņemts 2018.gadā.

- Nepieciešams pārskatīt institūciju sadarbību un atbildību.
- Nepieciešams padarīt apgrūtināto teritoriju informācijas datu aktualitātes nepārtrauktību teritorijas attīstības plānošanas dokumentos (piemēram, teritorijas plānojumos šis atsevišķais datu slānis būtu maināms bez paša teritorijas plānojuma grozījumu veikšanas, kas ir smagnējs un laikietilpīgs process un pašvaldības ne reti to atliek tieši administratīvā sloga dēļ).
- Nepieciešams veicināt, ka ŪSIK dati ir aktuāli un korekti izmantojami, nevis aktuālā informācija pieejama darba grupu protokolos (t.sk. jautājums – kā un vai šī informācija nonāk pie pašvaldībām, kas ir atbildīgās par teritorijas attīstības plānošanu).
- LĢIA uzturētajiem datiem nepieciešama biežāka atjaunošana.

Priekšlikums - turpmākā darbā atbildīgajām institūcijām pārskatīt/atjaunot MK noteikumus ar noteiktu intervālu. Vienlaicīgi jāatzīmē, ka tas palielina administratīvo slogu, jo veicot grozījumus, jāiziet viss normatīvos noteiktais process: sabiedrības līdzdalība, starpinstitūciju saskaņošana, iesniegšana MK apstiprināšanai.

Vienlaikus - Teritorijas attīstības plānošanas likuma 23.panta (5) daļa noteic, ka *ja spēkā stājas jauni ar vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā ietveramo informāciju saistīti normatīvie akti ar augstāku juridisko spēku, vietējā pašvaldība izvērtē nepieciešamību izdarīt grozījumus tās teritorijas plānojumā. Ja vietējā pašvaldība neizdara grozījumus tās teritorijas plānojumā, pretrunu gadījumā piemēro tā normatīvā akta prasības, kuram ir augstāks juridiskais spēks.* ŪSIK ar tajos minētajām ūdensteču garumu kategorijām ir gadījums, kad minētais pants ir piemērojams. Taču attiecībā uz ūdensteču gultnēm un potenciālo aktuālo datu slāni jautājums par tā statusu paliek atklāts.

Pašvaldības ir atbildīgās par virkni aizsargjoslu, t.sk. arī par VŪO aizsargjoslu noteikšanu un attēlošanu, iesniegšanu Valsts zemes dienestam.

2.nodaļā ir sniegts īss ieskats par esošo situāciju ar datu iegūvi VŪO aizsargjoslu noteikšanai, bet 3. nodaļā aprakstīti dažādi gadījumi, ar kuriem praksē nākas saskarties itin bieži.

Izaicinājums pašvaldībām noteikt korektas VŪO aizsargjoslas, un tādējādi arī ierobežot saimniecisko darbību, ir milzīgs. Tāpat kā ar Aizsargjoslu likumu uzliktā atbildība!

VŪO aizsargjoslu noteikšana ir sarežģīts process, kuru vēl grūtāku padara šī brīža normatīvā aktu bāze un situācija ar ģeotelpiskajiem datiem.

Papildus informācija skatāma nodaļās pie aizsargjoslu noteikšanas gadījumiem.

3. VŪO AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANAS GADĪJUMI

3.1. AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA OBJEKTIEM BEZ SKAIDRA TO STATUSA

Aizsargjoslu likuma 7.panta otrās daļas 3) punkts noteic, ka *minimālais aizsargjoslas platums tiek noteikts mākslīgam ūdensobjektam (izņemot tādām, kas kalpo ūdens novadīšanai no piegulošās teritorijas), kura platība ir lielāka par 0,1 hektāru, – teritorijas plānojumā, bet ne mazāk kā 10 metrus plata josla katrā krastā.*

Tātad, ja ūdenstece ir dabiska – nepieciešama VŪO aizsargjosla, ja mākslīga un kalpo ūdens novadīšanai, tā nav nepieciešama. Regulējums rada vairākus jautājumus.

- Vai augstāk minētais punkts attiecas uz tikai uz dīķiem (jo norādīts uz platību) vai arī uz lielākiem novadgrāvjiem/grāvjiem (jo norādīts uz 10m platu joslu katrā krastā)?
- Kā nosaka un kur pārliecināties vai ūdensobjekts kalpo ūdens novadīšanai no piegulošās teritorijas?
- Kurām ūdensnoteku/grāvju kategorijām pienākas vai nepienākas aizsargjosla?
- Kuriem dīķiem pienākas aizsargjosla vai nepienākas (domājot, piemēram, par zivju dīķu kompleksiem)?

Papildus piebilstams, ka šis aprobežojuma izņēmums darbojas neatkarīgi no ūdensobjekta atrašanās vietas lauku apvidos vai pilsētās un ciemos.

Iepriekš iekļautajās definīcijās redzams, ka arī novadgrāvis novada uztverto ūdens pieteci, līdzīgi arī grāvis.

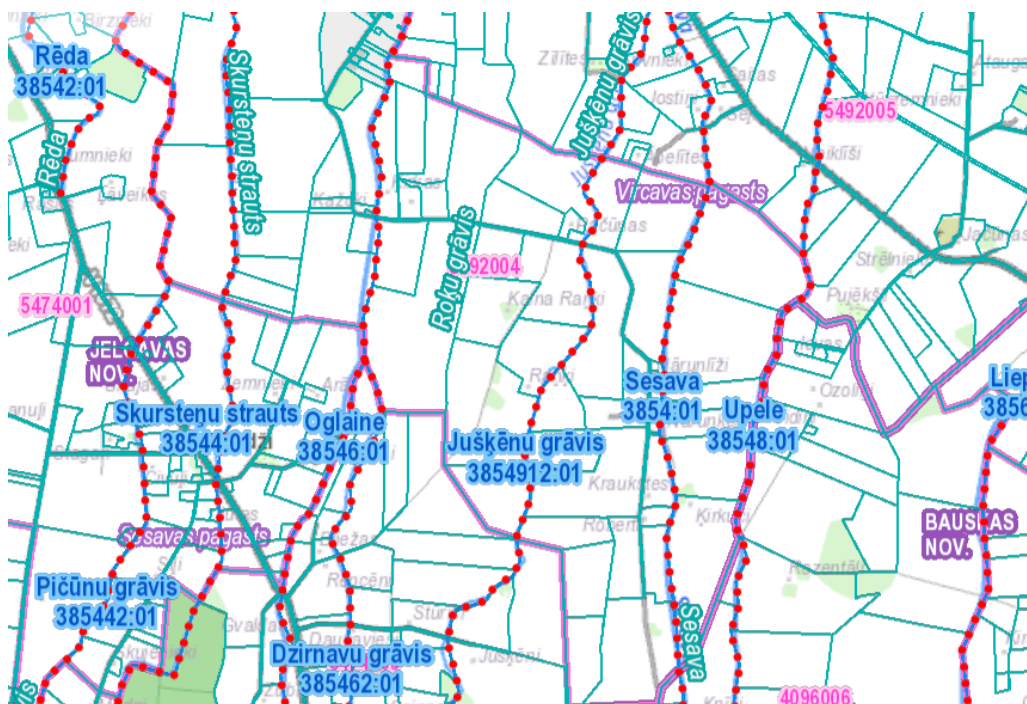
Šobrīd nav skaidri definēts datu avots, pēc kā noteikt šo statusu – dabīgs vai mākslīgs ūdensobjekts. Vai tas ir nosakāms? Ja ne, kā interpretēt augstāk minēto punktu?

PIEMĒRS - JUŠĶĒNU GRĀVIS – DABĪGS VAI MĀKSLĪGS VŪO?

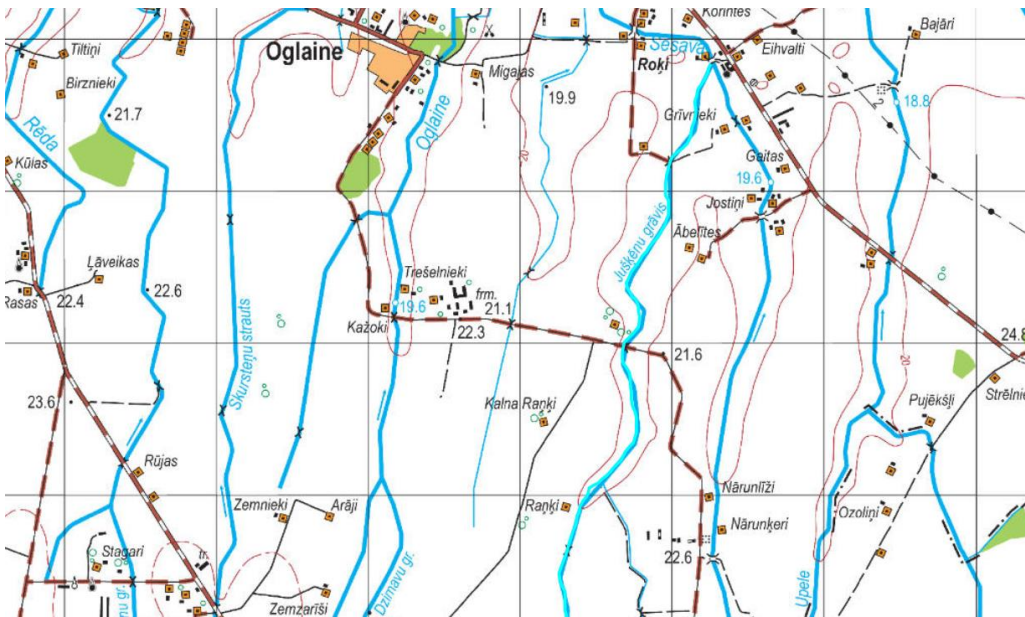
ESOŠĀ SITUĀCIJA

Meliorācijas digitālajā kadastrā šai ūdenstecei nosaukumā ietverts vārds “grāvis” un tā ir valsts nozīmes ūdensnoteka.

LĢIA materiālā pēc skata līdzīgu ūdensteču nosaukumos arī ietverti vārdi “upe”, “strauts”, “grāvis”.

<https://www.melioracija.lv/?loc=489872;258546;6>

<https://kartes.lgia.gov.lv/karte/?x=259734.90&y=491475.65&zoom=7&basemap=topokarte>

Arī senā karte nedod skaidru atbildi par ūdenstece izcelsmi.

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Ņemot vērā iepriekš minēto, Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā nav iespējams viennozīmīgi un korekti sniegt risinājumu iepriekš aprakstītajam piemēram.

Nosaukumā ietvertais vārds “grāvis” nebūt vienmēr nozīmē, ka ūdenstece ir uztverams par grāvi Latvijas būvnormatīva LBN 224-15 “Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves” izpratnē.

Gadījumā, ja ir skaidri zināms, ka VŪO ir mākslīgs, nosakāma gan ekspluatācijas aizsargjosla, gan VŪO aizsargjosla.

TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Tā kā šobrīd nav skaidri definēts datu avots, pēc kā noteikt šo statusu – dabīgs vai mākslīgs ūdensobjekts, primāri jāsak ar datu sakārtošanu, lai VŪO aizsargjoslas noteikšana šādos gadījumos būtu iespējama un korekta. Turpmākais process – normatīvo aktu piemērošana un pieejamo datu salāgošana.

3.2. AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA OBJEKTIEM BEZ NOSAUKUMA VAI TAS IR MALDINOŠS

Ūdenstecēm aizsargjoslu platumu nosaka pēc ŪSIK noteiktajām kategorijām un Aizsargjoslu likumā iekļautajiem minimālajiem aizsargjoslu platumiem. ŪSIK iekļautas tikai tādas ūdenstece, kurām ir nosaukums un kuru kopējais garums ir lielāks par 10 kilometriem. Aizsargjoslu likums, savukārt, neietver nekādas normas atkarībā no tā vai ūdenstecei ir vai nav nosaukums, bet 7.panta otrās daļas 1. punkta i) apakšpunkts noteic, ka arī līdz 10 km garām ūdenstecēm ir jānosaka aizsargjosla.

Nereti gadās, ka ūdenstecei nav nosaukums (tie var būt strauti, vecupju posmi, izsīkstošās upes (neregulārs ūdens apjoms) un citi ūdensobjekti) vai arī - nosaukumā ietverts vārds "grāvis", "strauts" u.tml. Nosaukumos ietvertie vārdi var nesakrist ar patieso situāciju un paļaušanās uz šiem apzīmējumiem aizsargjoslu noteikšanā ir maldinoša, jo nevienai institūcijai nav drošu datu par ūdenstece izcelsmi. Īpaši aktuāla šī problēma ir nelielajām un beznosaukuma ūdenstecēm.

Attiecībā uz beznosaukuma VŪO, normatīvajos aktos nav atrunāts, ka šādos gadījumos nedrīkst vai nav atļauts noteikt VŪO aizsargjoslas. Praksē drīzāk tas netiek darīts, jo šādus objektus nevar identificēt, ņemot vērā izejas datus aizsargjoslu noteikšanai - respektīvi, kartēs tie parādās kā nenozīmīgi objekti (piemēram, īsi strauti) un pats svarīgākais – tos nav iespējams identificēt jeb tiem nav identifikators - nosaukums.

Gadījumos, kad VŪO šķietami ir bez nosaukuma, var izdalīt divas situācijas:

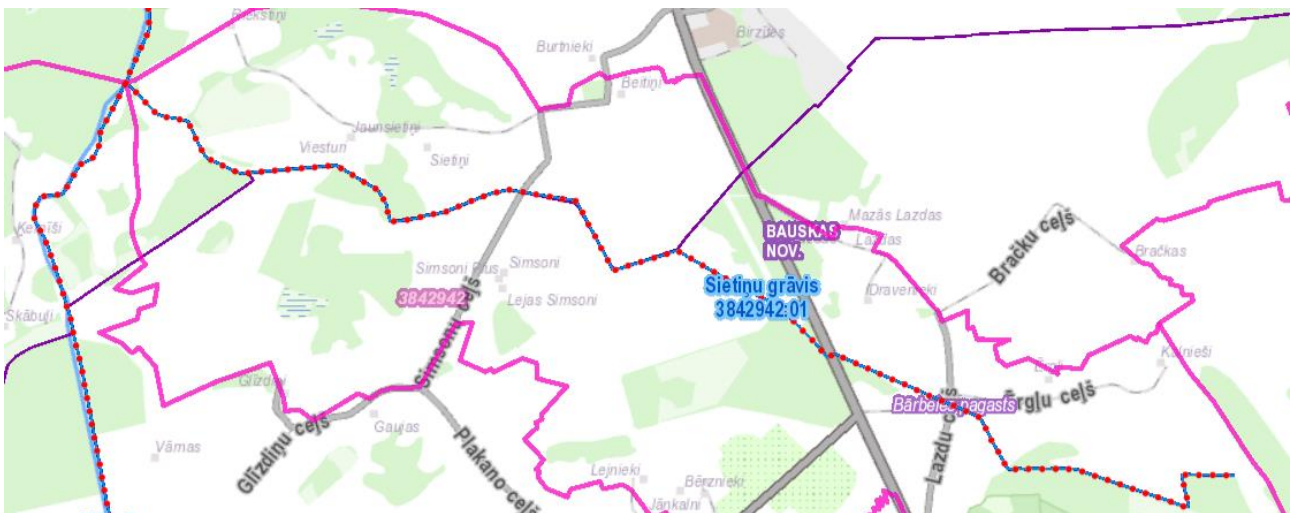
- 1) VŪO nav nosaukums LĢIA topogrāfiskajā kartē, bet ir nosaukums citos datu avotos (piemēram, Meliorācijas digitālajā kadastrā);
- 2) VŪO nosaukums LĢIA topogrāfiskajā kartē un Meliorācijas digitālajā kadastrā atšķiras.

Nespējot precīzi identificēt VŪO, var rasties dažādas interpretācijas aizsargjoslu noteikšanā.

PIEMĒRS - SIETIŅU GRĀVIS

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Meliorācijas kadastra informācijas sistēmā apskatītais piemērs ir valsts nozīmes ūdensnoteka ar nosaukumu Sietiņu grāvis, taču LĢIA topogrāfiskajā kartē ar mērogu 1:10 000 tā ir ūdenstece bez nosaukuma.

<https://www.melioracija.lv/?loc=535050;262406;9>

<https://kartes.lgia.gov.lv/karte/?x=262478.18&y=533617.58&zoom=8&basemap=topokarte>

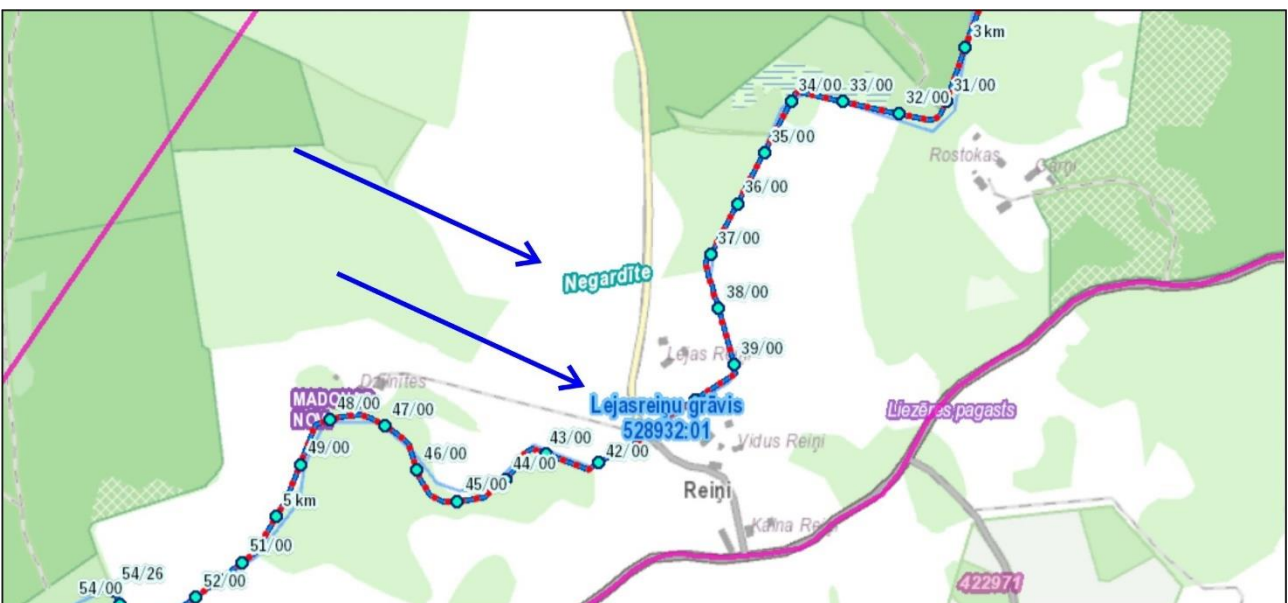
RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Šādos gadījumos nav jānosaka VŪO aizsargjosla, primāri nosakāma aizsargjosla ap meliorācijas būvēm (ekspluatācijas aizsargjosla), bet sekundāri ir iespējams situācijas izvērtējums attiecībā par VŪO aizsargjoslas noteikšanu (piemēram, ja ir applūstoša teritorija).

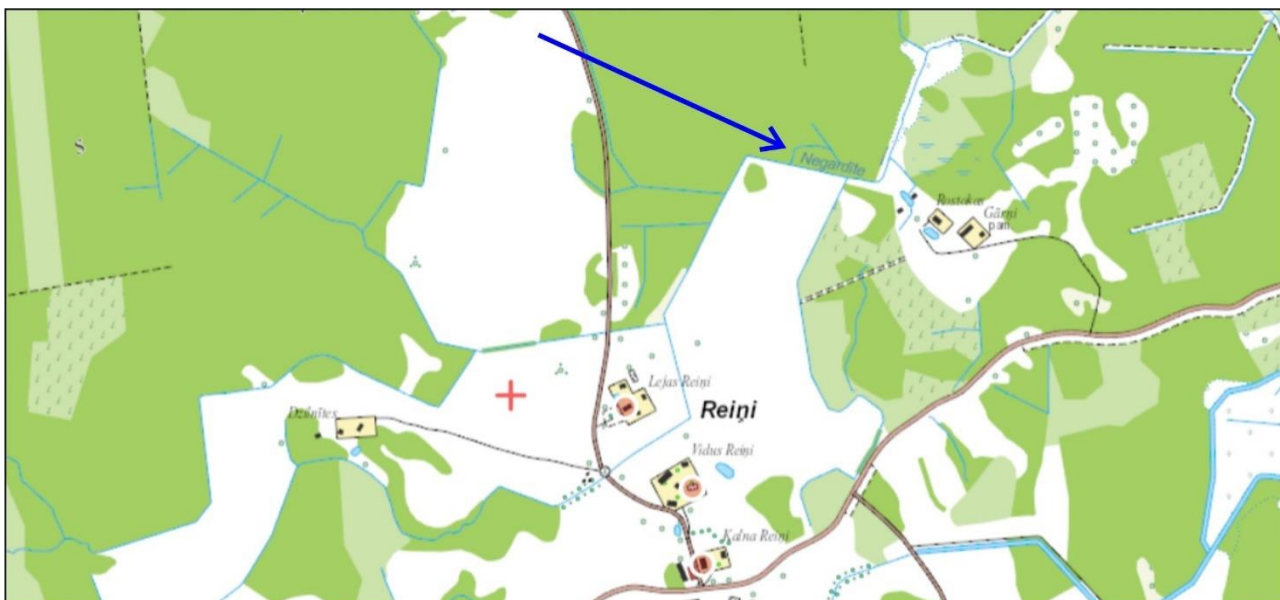
PIEMĒRS - LEJASREIŅU GRĀVIS

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Meliorācijas digitālajā kadastrā ūdenstecei ir nosaukums Lejasreiņu grāvis, bet LĢIA topogrāfiskajā kartē nosaukums ir cits (Negardīte). Vienlaicīgi Meliorācijas digitālā kadastra datos ūdensobjekts klasificēts kā valsts nozīmes ūdensnoteka. ŪSIK šī ūdenstece nav iekļauta, jo tās kopējais garums ir 5,43 km.

<https://www.melioracija.lv/?loc=628595;325485;11>

<https://kartes.lgia.gov.lv/karte/?x=325587.23&y=627890.49&zoom=8&basemap=topokarte>

Vietvārdu datubāzē, meklējot ūdensteci Negardīte, tā sakrīt ar Meliorācijas digitālajā kadastrā ietvertās ūdenstece ar nosaukumu Lejasreīņu grāvis gultni.

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Šādā gadījumā nosakāma:

- ekspluatācijas aizsargjosla ap meliorācijas būvēm un ierīcēm, jo ūdenstece ir ietverta Meliorācijas digitālajā kadastrā;
- VŪO aizsargjosla, neskatoties uz to, ka šī ūdenstece nav iekļauta ŪSIK (tātad tās kopējais garums ir līdz 10 km), Aizsargjoslu likums noteic piemērot 10 m VŪO katrā krastā.

TURPMĀKĀ RĪCĪBA – VISPĀRĪGI PAR NODAĻĀ APRAKSTĪTAJĀM SITUĀCIJĀM

No teritorijas plānošanas viedokļa, ūdensobjekta nosaukums nepieciešams tā identificēšanai. Šobrīd vienīgais identifikators ir nosaukums, kas tiek mainīts, vai tie ir daudzi, vai vispār nav.

Lai šo situāciju risinātu, iespējams, ūdenstecēm piešķirami unikāli identifikatori (piemēram, skaitļu formā), kam nosaukums ir tikai palīginformācija (līdzīgi kā Meliorācijas kadastrā). Tādējādi nebūtu iespējamas arī iepriekš nodaļā aprakstītās situācijas.

Ūdenstecēm, kurām LĢIA topogrāfiskajā kartē nav nosaukums, līdz ar to tās nav iekļautas arī ŪSIK, bet lielākoties ir garumā līdz 10 km, pirms VŪO aizsargjoslu noteikšanas vērtīgi pārliecināties – vai tiešām ir nepieciešama VŪO aizsargjosla. Piemēram, viens no kritērijiem var būt Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldes sistēmā ietvertie dati par kādu sugu dzīvotni vai biotopu, kam nozīmīgi dzīvotnes uzturēšanai būtu aizsargjoslā noteiktie aprobežojumi, vai otrs - iedzīvotāju kopienai nozīmīgs ūdens avots, kam būtu piemērojama šāda aizsargjosla.

3.3. AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA ŪDENSTECĒM LĪDZ 10 KM

Aizsargjoslu likuma 7.panta otrās daļas i) punkts noteic, ka *līdz 10 kilometriem garām ūdenstecēm minimālais virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu platums ir ne mazāk kā 10 metrus plata josla katrā krastā.*

Praksē šim parametram atbilstošo ūdensteču daudzums vienas pašvaldības teritorijā ir ievērojami liels. Piemēram, Jēkabpils novadā atrodamas 173 ūdensteces ar nosaukumu un 131 no tām ir mazākas par 10 km.

Attiecīgi mazo (līdz 10 km) ūdensteču sastāvā ietilpst gan upes, gan strauti. Jāņem vērā arī tas, ka Latvijas dažādos reģionos ir atšķirīgi apvidvārdu nosaukumi (piemēram, Kurzemē valki utt.).

Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā tika nonākts pie jautājuma, kā interpretēt 7.panta otrās daļas i) punktu? Vai likumā domātas tikai dabiskas ūdensteces vai arī novadgrāvji, jo tie ir savākuši noteci no plašākas teritorijas, ne tikai no piegulošās, līdzīgi kā kanāli?

Vai būtu jānosaka minimālie lielumi (garums, platība), no kā sāk noteikt aizsargjoslas? Ja būs minimālie lielumi, tad visticamāk nāksies paredzēt arī izņēmuma gadījumus, piemēram, Avotupe ir ar patstāvīgu ūdens apjomu, bet tikai 87 m gara.

Papildus informācijai skatīt nodaļu par aizsargjoslu noteikšanu kanāliem.

PIEMĒRS - STRAUTI

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Strauti var būt gan sezonāli, gan pastāvīgi. Ne visi strautiņi, kas atrodami mežā, ir topogrāfiskajā kartē, par teritorijas plānojumam un tajos noteiktajām aizsargjoslām nerunājot. Strauti var būt ar izteiktu gultni un mazāk izteiktu gultni, ar ūdeni vai sausākos periodos – izžuvuši, taču ar izteiktām noteces pazīmēm u.tml.

Kuriem no tiem “pienākas” ūdensobjektu aizsargjosla?

Ja strauts ir gravā un gravas nogāzes slīpums ir >25 grādiem, vai strauta aizsargjosla mērāma no gravas augšējās krants?

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Tehniski aprakstītos gadījumus ir sarežģīti identificēt. Attiecīgi - praktiski neiespējami atlikt VŪO aizsargjoslu, ja tā nav attēlota LĢIA topogrāfiskajā kartē. Tomēr, ja ūdensobjektu ir iespējams identificēt topogrāfiskajā kartē, bet tam nav piešķirts nosaukums, Aizsargjoslu likums neliedz šādiem objektiem noteikt VŪO aizsargjoslu. Vietās, kur topogrāfiskajās kartēs nav attēlots VŪO, iespēju robežās nepieciešama sadarbība ar LĢIA, lai rastu risinājumus šādu objektu attēlošanai, kas būtu par pamatu aizsargjoslu noteikšanai. Daudzos gadījumos šāda tipa objekti atrodas jau cita ūdensobjekta aizsargjoslā.

Atļaujot veikt saimniecisko darbību jau noteiktā VŪO aizsargjoslā, būtu jāvērtē arī šo nelielo ("nerakstīto") ūdensobjektu aizsardzība.

TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Šāda tipa ūdensobjektiem ir nepieciešams iekļauties kopējā topogrāfiskās kartes hidrogrāfijas tīklā. Sadarbojoties ar jomas speciālistiem, būtu nepieciešams šos objektus identificēt topogrāfiskajās kartēs, kā arī veicot saimniecisko darbību, izvērtēt šāda tipa ūdensobjektu aizsardzības nepieciešamību.

PIEMĒRS - VECUPES

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Vecupe - pilnīgi vai daļēji atdalījies kādreizējais upes gultnes posms.

Biežāk uzdotais jautājums ir - vai vecupes, uzskatāmas par ūdensobjektu, kam nosakāma aizsargjosla, ņemot vērā, ka tās var būt ar pastāvīgu vai nepastāvīgu ūdeni vai sezonālu caurteci uzplūdu laikā. Varbūt vecupes uzskatāmas un iekļaujams applūstošajā teritoriju un upes aizsargjosla skatāma kontekstā ar tām?

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Praksē visbiežāk lauku teritorijās vecupes iekļaujas esošās pamatupes aizsargjoslā un atsevišķi, ievērojot pamatupes aizsargjoslas platumu, VŪO aizsargjosla nav jānosaka.

Gadījumos, ja vecupe ir atrauta no pamatupes un atrodas ārpus pamatupes aizsargjoslas, risinājums būtu šāda tipa ūdensobjektiem noteikt dabiskas ūdenstilpes vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslu.

Gadījumos, ja vecupe atrodas applūstošajā pamatupes teritorijā, tad atsevišķi dabiskas ūdenstilpes vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslas teritoriju nenosaka, bet tā iekļaujas pamatupes dabiskas ūdensteces vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslā.

Gadījumos, ja vecupe atrodas vai pārklājas ar pamatupes aizsargjoslas robežu, tad ieteicams būtu noteikt vecupei vienlīdzīgu aizsargjoslas attālumu ar pamatupi.

Visos gadījumos jāņem vērā virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas Metodikas 6. punkts par ūdensobjekta pamatkrasta situāciju, un ļoti bieži papildus nebūs nepieciešamas izvērtēt cita veida virszemes ūdensobjekta aizsargjoslas klasi, bet tās iekļausies pamatupes aizsargjoslā.

TURPMĀKĀ RĪCĪBA - VISPĀRĪGI PAR NODAĻĀ APRAKSTĪTAJĀM SITUĀCIJĀM

Uzskatot, ka pašvaldības teritorijas plānojums ir noteicošais normatīvais akts VŪO aizsargjoslu noteikšanai un attēlošanai, ieteikums būtu teritorijas plānošanas dokumenta paskaidrojuma rakstā ietvert arī ūdensobjektu uzskaiti ar noteikto ūdensobjekta aizsargjoslas platumu. Tas atvieglotu situāciju izpratni un turpmāko informācijas apmaiņu.

Piemērs no [Olaines novada teritorijas plānojuma](#).

3.pielikums. Ūdensobjektu aizsargjoslas

Pamat-nosaukums	Objekta veids	Garums ¹ (km)	Kategorija ²	Aizsargjoslas platums (m)		Ciems vai pilsēta
				Lauku teritorija	Ciema vai pilsētas teritorijā	
ŪDENSTECES						
Cena	ūdenstece	*	3	50	-	-
Ežupe	ūdenstece	>10	**	10	10	Vaivadi Jāņupe Dāvi Stīpnieki
Jāņupe	ūdenstece	*	3	50	10	Jāņupe
Medaine	ūdenstece	*	3	50 (vai visā applūstošās teritorijas platumā saskaņā ar grafiskās daļas karti)	10 (vai visā applūstošās teritorijas platumā saskaņā ar grafiskās daļas karti)	Pēternieki
Mellupe	ūdenstece	8,8	**	10	-	-
Misa	ūdenstece	*	1	300 (vai visā applūstošās teritorijas platumā saskaņā ar grafiskās daļas karti)	10 (vai visā applūstošās teritorijas platumā saskaņā ar grafiskās daļas karti)	Kalmes Ezītis Pārolaine Olaine Pēternieki

3.4. AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA OBJEKTIEM AR APPLŪSTOŠĀM TERITORIJĀM

Metodikas 7.punkts noteic, ka *gar ūdensobjektiem ar applūstošu teritoriju, ja tā ir šaurāka par Aizsargjoslu likuma 7.panta otrajā daļā noteikto aizsargjoslas minimālo platumu, aizsargjoslu nosaka atbilstoši likumā noteiktajam minimālajam platumam, iekļaujot applūstošo teritoriju aizsargjoslā.*

Turpmāk Metodikā iekļauti nosacījumi, kas *jāņem vērā nosakot teritorijas plānojumā applūstošo teritoriju:*

- dabā konstatējamās regulāra applūduma pazīmes;
- dabā konstatējamās regulāri applūstošo teritoriju robežas, kas izveidojušās tiešas ūdens iedarbības vai saimnieciskas darbības dēļ, piemēram, izteikta robeža reljefā, dambis, valnis, uzbērums;
- esošās infrastruktūras, hidrotehniskās un civilās būvniecības radīto ietekmi uz palienes mitruma režīmu un dabīgo veģetāciju teritorijās, kurās ir daļēji vai pilnīgi izmainīties mitruma režīms. Šādos gadījumos aizsargjoslu nosaka līdz izteikti norobežojošai būvei (ceļam vai dzelzceļam, poldera dambim, pretplūdu aizsargdambim, uzbērtas teritorijas malai vai citam tehniskās izcelsmes šķērslim, kas pārtrauc dabīgo palieni).

Ja applūstošo teritoriju nevar noteikt atbilstoši iepriekš minētajām trīs pazīmēm, izmanto inženiertehniskos aprēķinus.

Šajā VŪO aizsargjoslu kategorijā praksē nosakāmas divu aizsargjoslu teritorijas, jo jebkura ūdensobjekta applūstoša teritorija ir saistīta ar paša ūdensobjekta aizsargjoslu:

- 1) ūdensobjekta applūstošā teritorija;
- 2) ūdensobjekta aizsargjosla.

Aizsargjoslu noteikšanai VŪO ar applūstošajām teritorijām primāri ir aktuālu un ticamu applūstošo teritoriju datu pieejamība. Vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā grafiski nosaka gan applūstošās teritorijas, gan virszemes ūdensobjekta aizsargjoslas robežu.

Attiecībā uz datiem, praksē var izdalīt divas biežāk sastopamās situācijas objektiem ar applūstošajām teritorijām:

- 1) applūstošās teritorijas ir nosakāmas dabā un attēlojamās kartogrāfiskajā materiālā;
- 2) applūstošās teritorijas nosakāmas, izmantojot LVĢMC sagatavotās iespējamo plūdu postījumu vietu un plūdu riska kartes (turpmāk – plūdu riska kartes), kur par izejas ģeotelpiskajiem datiem pieņemama varbūtība vismaz reizi 10 gados (10% applūduma varbūtība). Pārējie pieejamie dati (piemēram varbūtība vismaz reizi 100 gados (1% applūduma varbūtība) nav nosakāmi kā apgrūtinājumi, bet ņemami vērā teritorijas izmantošanai.

Papildus iepriekš minētajam, objektiem ar applūstošajām teritorijām (ar 10 % applūšanas varbūtību) visbiežāk sastopamas ir divas situācijas, kad nosakāmas VŪO un applūstošās teritorijas aizsargjoslas:

- 1) applūstošā teritorija var būt gan lielāka, gan mazāka par ūdensobjekta aizsargjoslas teritoriju;
- 2) ūdensobjekta applūstošajā teritorijā ir teritorijas (“caurumi”), kas neapplūst.

Kā jau tika minēts iepriekš, Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā, Metodika ir grozījumu izstrādes procesā attiecībā uz applūstošo teritoriju noteikšanu.

PIEMĒRS - APPLŪSTOŠĀS TERITORIJAS ROBEŽAS NOSAKĀMAS DABĀ UN ATTĒLOJAMAS KARTOGRĀFISKAJĀ MATERIĀLĀ

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Ir zināms, ka objekta teritorija ir applūstoša, bet nav sagatavotas plūdu riska kartes.

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Šādā situācijā jāvadās pēc Metodikā iekļautajām normām¹⁷. Izmantojot LĢIA topogrāfisko karti mērogā 1:10 000 ar reljefa horizontāļu slāni, var iegūt applūstošās teritorijas platību pēc horizontālēm.

Papildus ir nepieciešams veikt pārbaudi dabā, ko dara attiecīgie eksperti – precizējot applūstošās teritorijas robežas, ņemot vērā regulāra applūduma pazīmes, regulāri applūstošo teritoriju robežas utt.

Kā pēdējais solis šajā situācijā ir salikt visu iegūto informāciju kopā – gan tehniski iegūtos datus, gan datus no veiktā apsekojuma, un nonākt pie pēc iespējas korektākas applūstošās teritorijas robežas.

Vēl var mēģināt iegūt informāciju no LIDAR datiem, kā arī pieprasīt LVĢMC informāciju utt.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā Metodikas grozījumu projekts paredz primāri izmantot modelēšanas iespējas (projekts vēl nav saskaņots).

PIEMĒRS - IZMANTOJAMAS SAGATAVOTĀS PLŪDU RISKĀ KARTES

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Otrajā kategorijā, izmantojot LVĢMC sagatavotās plūdu riska kartes, kur applūstošo teritoriju platība būtu uzskatāma par visprecīzāko datu attēlojumu, jāņem vērā, ka atsevišķi virszemes un pazemes elementi netiek ņemti vērā applūstošās teritorijas noteikšanā. Būtiskākais aspekts izmantojot applūstošo platību datus, noteikti jāņem vērā, ka šo datu ģeneralizācija nav veikta.

Attēlā situācija bez datu ģeneralizēšanas.

Sākot ar 2022.gada septembri, Valsts zemes dienests (turpmāk VZD) ir uzsācis iekļaut ATIS)datus par pašvaldību plānojumos noteiktajām apgrūtinātajām teritorijām. VZD lielā daļā no pašvaldībām (jo pašvaldības šos datus pieprasa no LĢIA vai izmanto atvērto datu pieejamību) saņem neapstrādātu (neģeneralizētu) informāciju un nodod tālāk ATIS sistēmā.

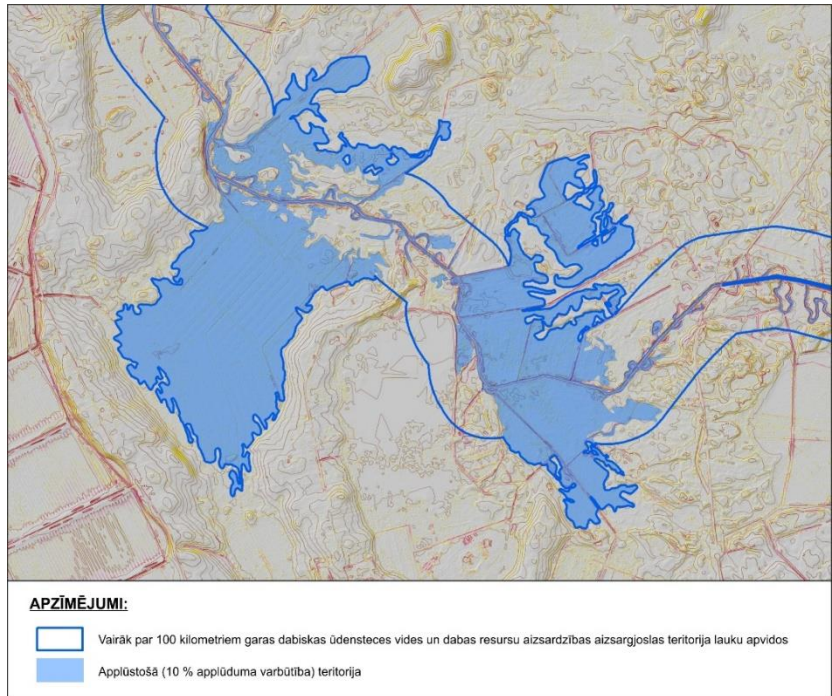
Attiecīgi - iesniedzot šos datus bez ģeneralizācijas ATIS, rodas jautājumi par apgrūtināto teritoriju neizprotamām platībām un situācijām. Tehniski šos datus ir nepieciešamas ģeneralizēt.

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Lai izvairītos no attēlā norādītās situācijas, saņemtie dati no LVĢMC būtu ģeneralizējami pēc LĢIA reljefa horizontālēm un zemes virsmas modeļa (t. sk. pieejamo WMS modeli), lai novērstu nosakāmās aizsargjoslas sadrumstalotību. Dati iesniedzami ATIS, kā arī izmantojami citos dokumentos. Vienlaikus, jāņem vērā, ka pēc augstumlīnijām vien korekti noteikt ūdensobjekta iespējamo applūdumu nav iespējams. Tas mainās ik posmā, atkarībā no dažādiem parametriem, jeb nav lineārs.

Jebkurā gadījumā - VŪO aizsargjoslu noteikšanas metodikā ir pieļaujama šo aprūtināto teritoriju precizēšana (piemēram, veicot zemes vienības topogrāfisko uzmērīšanu mērogā 1:500).

Attēlā situācija pēc datu ģeneralizācijas.

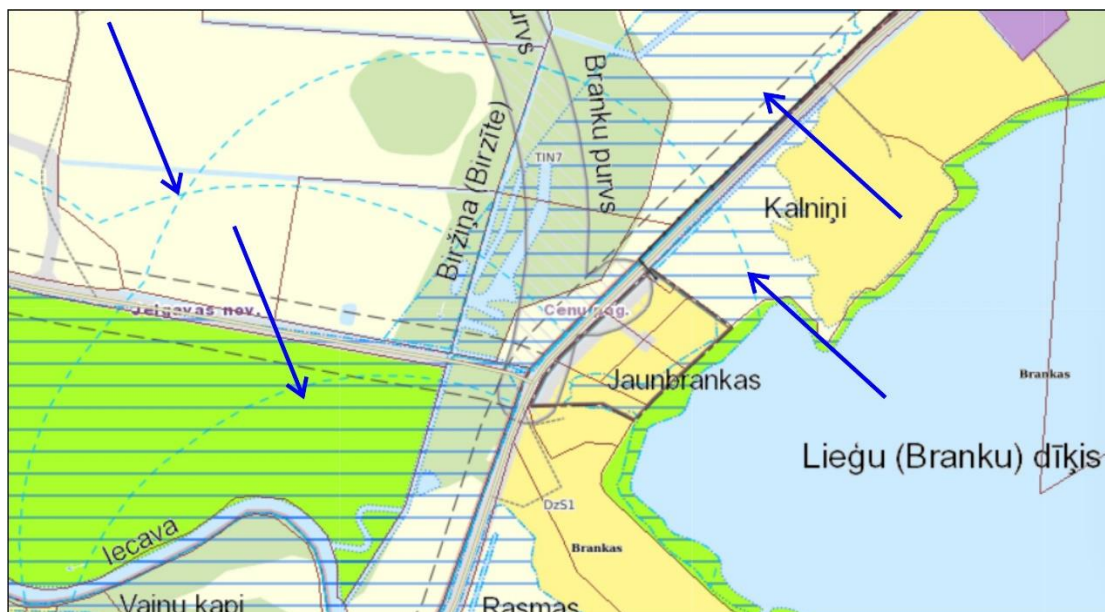

PIEMĒRS - APPLŪSTOŠĀ TERITORIJA IR LIELĀKA VAI MAZĀKA PAR ŪDENSOBJEKTA AIZSARGJOSLAS TERITORIJU

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Aizsargjoslu likums nosaka "ūdenstilpei vai ūdenstecei ar applūstošo teritoriju — ne mazāk kā visas applūstošās teritorijas platumā līdz ūdens līmenim neatkarīgi no iepriekšējos apakšpunktos noteiktā minimālā aizsargjoslas platumā", kur augstāk esošie punkti nosaka minimālo aizsargjoslu platumu.

Nereti praksē rodas jautājumi, kā jāattēlo VŪO aizsargjoslas, ja papildus ūdensobjektam ir applūstošā teritorija. Nodaļā ietvertajā attēlā redzams, ka Lecavas upei ir attēlota VŪO aizsargjosla, papildus ir attēlotas arī plūdu teritorijas (zilais svītrojums) un redzams, ka Lecavas upes aizsargjosla neseko applūstošās teritorijas platībai, bet tiek noslēgta līdz ar aizsargjoslu likumā noteiktu platumu.

https://geolatvija.lv/geo/tapis#document_24821

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Jāņem vērā, ka teritorijās, kuras ir applūstošas, jebkurā gadījumā darbojas virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas. Pēc vienota apgrūtināto teritoriju un nekustamā īpašuma objekta apgrūtinājumu klasifikatora, šis apgrūtinājums ir sadalīts dažādos kodos. Tātad, arī nosakot un attēlojot, jāņem vērā, ka šie ir divi apgrūtinājumi, tomēr tie ir saistīti savstarpējā attēlojumā:

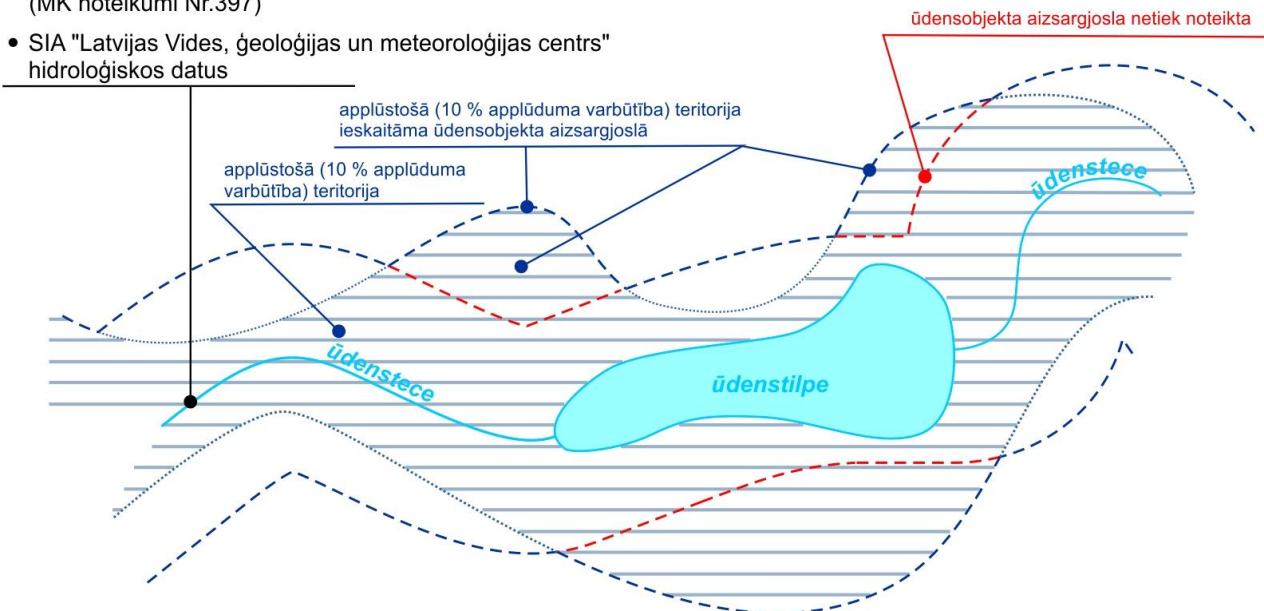
1) gadījumos, ja applūstošā teritorija ir lielāka par VŪO aizsargjoslas teritoriju, VŪO aizsargjoslas teritorija tiek pielīdzināta applūstošajai teritorijai un darbojas abu aizsargjoslu aprobežojumi (īpaši tas attiecas uz teritoriju apbūves iespējām).

2) gadījumos, ja applūstošā teritorija ir mazāka par VŪO aizsargjoslas teritoriju, tiek attēlotas abas aizsargjoslu teritorijas, bet savstarpēji tās ir neatkarīgas attēlojumā.

Attēlojot šī veida aizsargjoslas, jāņem vērā iepriekš aprakstītās situācijas par applūstošās teritorijas ģeneralizēšanu.

Ņem vērā

- Situācijas (saskaņā ar noteiktiem kritērijiem)
- Ūdensteču garuma kategorijas (MK noteikumi Nr.397)
- SIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" hidroloģiskos datus

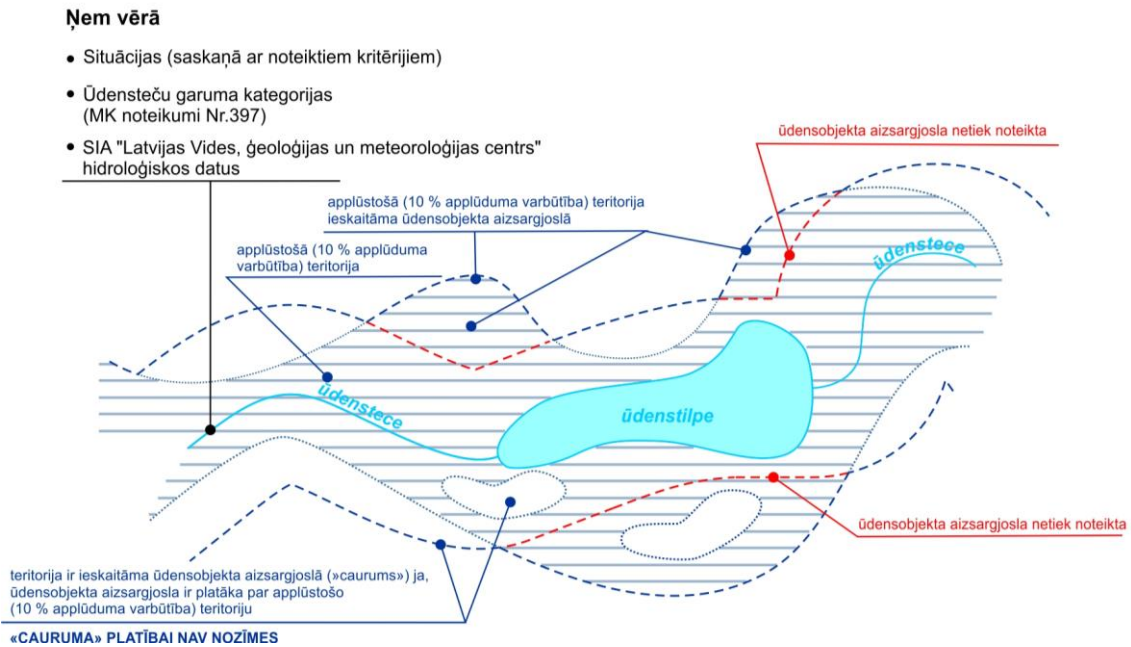
Nosakāms savienojams aizsargjoslas attālums gan ūdenstecei, gan ūdenstilpei, ja tā ietilpst ūdensteces aizsargjoslā.

PIEMĒRS / ŪDENSOBJEKTA APPLŪSTOŠAJĀ TERITORIJĀ IR TERITORIJAS, KAS NEAPPLŪST ("CAURUMI")

ESOŠĀ SITUĀCIJA

VŪO applūstošajā teritorijā ir teritorijas, kas neapplūst ("caurumi").

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

TURPMĀKĀ RĪCĪBA - VISPĀRĪGI PAR NODAĻĀ APRAKSTĪTAJĀM SITUĀCIJĀM

Lai noteiktu korektu applūstošo teritoriju un attiecīgi – aizsargjoslu, ieteicams pabeigt plūdu risku modelēšanu vismaz lielajām upēm un HES teritorijām.

Ja LVĢMC nodrošinātu datus par VŪO applūstošajām teritorijām, tad pašvaldībām būtu vienkāršāk izstrādāt teritorijas attīstības plānošanas dokumentus, jo būtu zināms, kuriem VŪO ir nepieciešama papildus informācija, apsekošana utt., kā arī teritorijas attīstības plānošanas dokumentos varētu iekļaut informāciju par konkrēto VŪO aprūtinājumu, kas ir vēl jāprecizē turpmākā plānošanas procesā. Šobrīd šāda informācija nav pieejama. Praksē nereti ir gadījumi, kad applūstošās teritorijas ir iezīmētas nekorekti, bet, lai iegūtu korektus datus, nepieciešami finanšu resursi.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā Metodikas grozījumu projekts paredz, ka LVĢMC kartes būs pieejamas TAPIS pašvaldību darba vidē un tas atvieglos darbu tām pašvaldībām, kuras ietilpst nacionālās nozīmes plūdu riska teritorijās (projekts vēl nav saskaņots).

3.5. AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA OBJEKTIEM AR AIZAUGUŠIEM KRASTIEM

Šobrīd nepastāv normatīvais regulējums attiecībā uz VŪO ar aizaugošiem krastiem, un līdz ar to ir iespējas interpretēt situācijas.

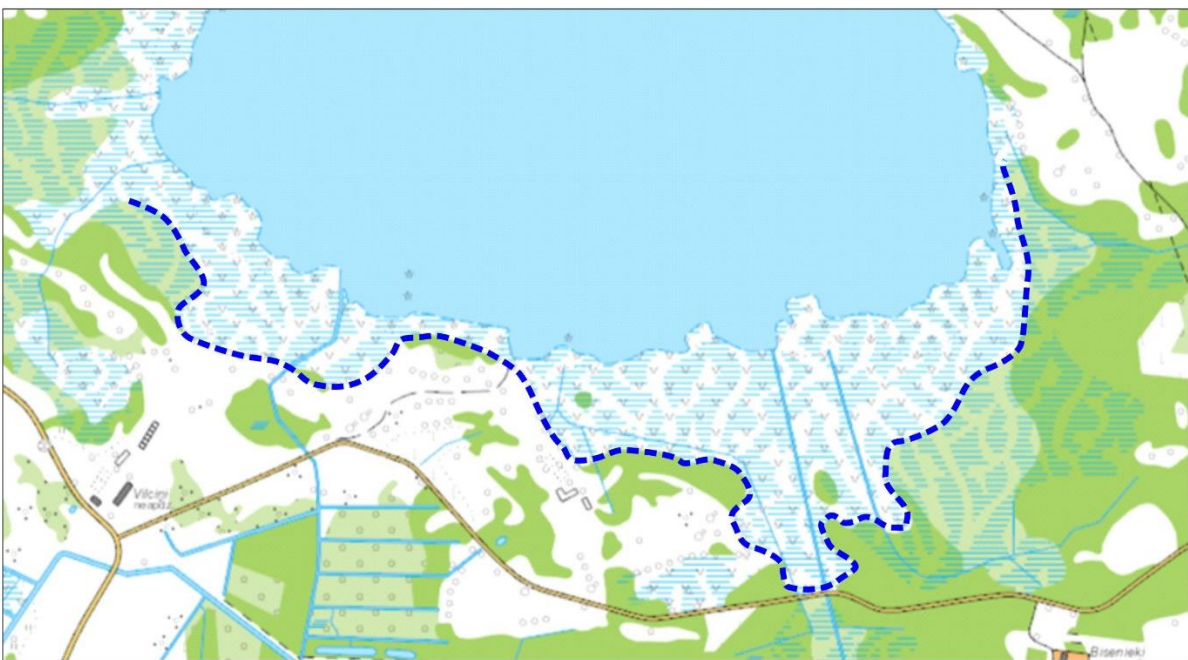
Vai šajos gadījumos aizsargjoslu ap ezeru mērīt no ūdens spoguļa, vai “slīkšņas”, niedzāja ārējās malas?

PIEMĒRS / VŪO AR AIZAUGOŠU KRASTU

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Vispārzināms, ka ezeri aizaug, veidojot slīkšņainu zonu. Meža inventarizācijā tā var būt nodēvēta par purvu, citviet – nav kā mežs vai purvs.

Attēlā redzams VŪO, kura krasts platā joslā ir aizaudzis.

<https://kartes.lgia.gov.lv/karte/?x=256100.91&y=596669.50&zoom=8&basemap=topokarte>

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Ņemot vērā iepriekš minēto, Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā nav iespējams viennozīmīgi un korekti sniegt risinājumu šim gadījumam.

TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Izvērtējot līdzšinējo iesaistīto pušu pieredzi un praksi, iespējams, ir nepieciešams normatīvo aktu regulējums arī šādiem gadījumiem.

Šādā situācijā korekti noteikt VŪO aizsargjoslu būtu nevis no spoguļa malas (ezera krasta), bet gan no aizaugušās daļas malas. Ja VŪO noteiktu no spoguļa malas, var rasties situācija, ka aizaugusī daļa pat ir ārpus aizsargjoslas teritorijas un līdz ar to – bez aprobežojumiem, kas var radīt konfliktsituācijas.

Precīzākai informācijai būtu izmantojamas augstumlīknes. Ja VŪO ir applūstošā teritorija, to arī jāņem vērā.

3.6. AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA OBJEKTIEM AR UZPLUDINĀTĀM TERITORIJĀM

Aizsargjoslu likuma 7.panta (2) daļa noteic *aizsargjoslu platumus ūdenstecēm pēc to garuma kategorijas un ūdenstilpēm pēc to platības.*

Praksē nosakot VŪO aizsargjoslu var rasties jautājums – vai uzpludinājumam uz upes (dzirnavezers, zivju dīķis vai tml.) nosakāma tāda pati aizsargjosla kā upei, vai tas uzskatāms par mākslīgu ūdensobjektu ar ne mazāk kā 10 m aizsargjoslu (saskaņā ar Aizsargjoslu likuma 7.panta otrās daļas 3) punktu - *mākslīgam ūdensobjektam (izņemot tādām, kas kalpo ūdens novadīšanai no piegulošās teritorijas), kura platība ir lielāka par 0,1 hektāru, – teritorijas plānojumā, bet ne mazāk kā 10 metrus plata josla katrā krastā.*

Vēl vērā ņemams papildus aspekts ir tas, ka liela daļu vēsturisko dzirnavezeru/dīķu nav reģistrētas kā būves.

Šobrīd, ņemot vērā esošo normatīvo regulējumu, tipiskākās un praksē biežāk sastopamās situācijas ar uz dabiskas ūdensteces mākslīgi uzpludinātām teritorijām ir divas, kur rodas aizsargjoslu noteikšanas neprecizitātes:

- 1) ūdenstecei un uzpludinājumam (ūdenstilpei) nosakāmās dažāda platuma aizsargjoslas;
- 2) ūdenstecei un uzpludinājumam (ūdenstilpei) nosakāmas vienāda platuma aizsargjoslas.

Tālāk apskatītajos piemēros ir situācijas, kad uz dabīgas ūdensteces ir mākslīgi radīts uzpludinājums – dzirnavezers, bet – kas īsti ir dzirnavezers? Par dzirnavezieriem esošie nozares normatīvie akti konkrēti nerunā, vien Ūdens apsaimniekošanas likums definīcijā par virszemes ūdensobjektu noteic, ka *ūdenstilpe ir ezers, dīķis, ūdenskrātuve vai to daļa.* Vai dzirnavezers būtu uztverams kā ūdenskrātuve? Dzirnavezeru veido hidrotehniska būve - aizsprosts ar hidromezglu (novadbūvi, reizēm arī palikušiem hidroagregātiem) un ūdenskrātuve. Izvēle to nosaukt “dzirnavezers”, “dzirnavdīķis”, “ūdenskrātuve” ir vairāk saistīta ar vietvārda izcelsmi, apvidvārdu. Svarīgi vērtēt šāda ūdensobjekta funkcionalitāti un mērķi, nevis viennozīmīgi paļauties uz nosaukumu.

Papildus iekļauts piemērs ar dabiska uzpludinājuma gadījumu.

PIEMĒRS - DABISKS UZPLUDINĀJUMS

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Uz upēm un ezeriem mēdz izveidoties dabiski uzpludinājumi, galvenokārt, bebru darbības rezultātā. Ir gadījumi, kad upes gultnes vieta ir redzama, bet ir gadījumi, kad viss ir applūdis un upe nav redzama. Šādās situācijās nereti nākas dzirdēt jautājumu – vai dabisko uzpludinājumu gadījumā būtu jāpiemēro Aizsargjoslu likuma 7.panta otrās daļas o) apakšpunkts, kas noteic - *ūdenstilpei vai ūdenstecei ar applūstošo teritoriju – ne mazāk kā visas applūstošās teritorijas platumā līdz ūdens līmenim neatkarīgi no iepriekšējos apakšpunktos noteiktā minimālā aizsargjoslas platuma?* Vai arī šāds jautājums - situācija var mainīties apsekošanas brīdī un tā var atšķirties no kartēs iezīmētā. Kuru pieņemt par vidējo ūdens līmeni (kā teikts Aizsargjoslu likuma 7.panta trešajā daļā?

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

VŪO aizsargjoslas noteikšanai nav jāņem vērā dzīvnieku (piemēram, bebru aizsprosti) vai dabas apstākļu (piemēram, sanesumi upēs) ietekmē radītie sauszemes appludinājumi. Aizsargjoslas platumus nosakāms ņemot

vērā ūdensobjekta krasta līnijas. Tāpat kritiku neiztur dzirdēts arguments, ka gadījumā, ja uzpludinātajam ūdensobjektam ir dots savs nosaukums, tad tas jāskata atsevišķi no upes.

PIEMĒRS - NOSAKAMĀS DAŽĀDA PLATUMA AIZSARGJOSLAS ŪDENSTECEI UN UZPLUDINĀJUMAM

Situācijas, kad nosakāmas dažāda platuma aizsargjoslas visbiežāk mēdz būt divas.

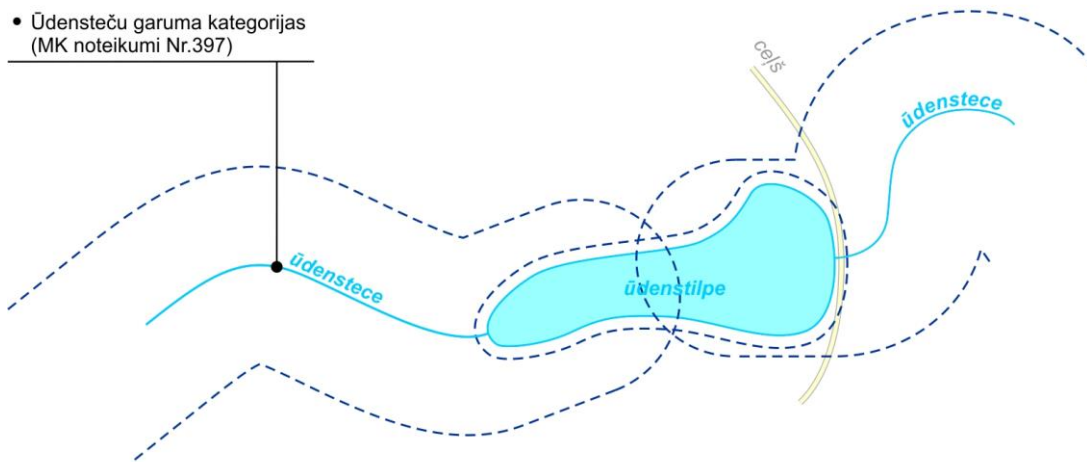
ESOŠĀ SITUĀCIJA

Pirmā situācija – ņemot vērā ūdenstece garumu un ūdenstilpes platību, tām būtu jānosaka dažāda platuma aizsargjoslas, pietam – ūdenstilpes aizsargjosla ir mazāka kā ūdenstecei un ūdenstilpe ietilpst ūdenstece aizsargjoslā.

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Ņem vērā

- Situācijas (saskaņā ar noteiktiem kritērijiem)
- Ūdensteču garuma kategorijas (MK noteikumi Nr.397)

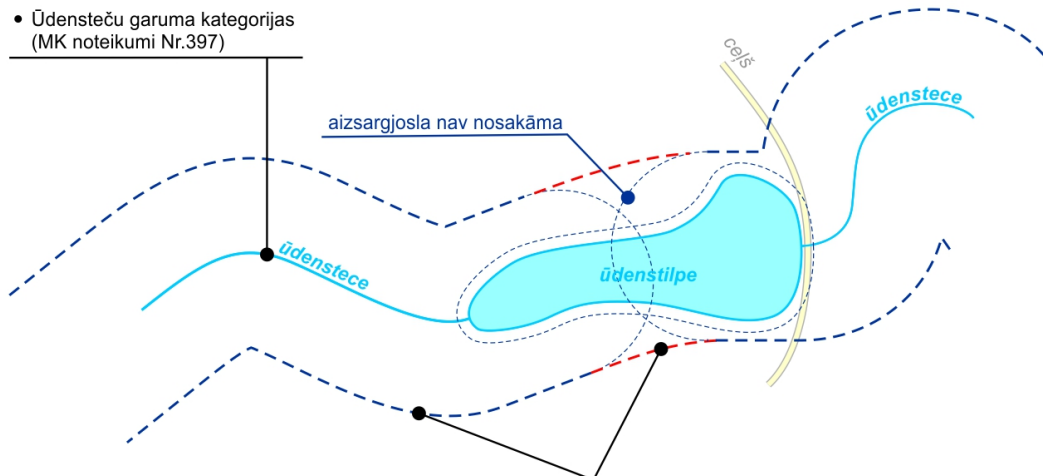

TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Uz ūdenstece radītam uzpludinājumam jeb ūdenstilpei varētu noteikt vienotu aizsargjoslas platumu ar ūdenstecei, ja ūdenstilpe ietilpst ūdenstece aizsargjoslā. Jebkurā gadījumā - aizsargjosla ap ūdensobjektu nedrīkst būt mazāka par 10 m. Jo gadījumā, ja ūdenstilpe ir 50 m platumā vai vairāk no "ūdenstece ass", tad var sanākt, ka ap to nav jānosaka vispār.

Ņem vērā

- Situācijas (saskaņā ar noteiktiem kritērijiem)
- Ūdensteču garuma kategorijas (MK noteikumi Nr.397)

Nosakāms savienojams aizsargjoslas attālums gan ūdenstecei, gan ūdenstilpei, ja tā ietilpst ūdenstece aizsargjoslā

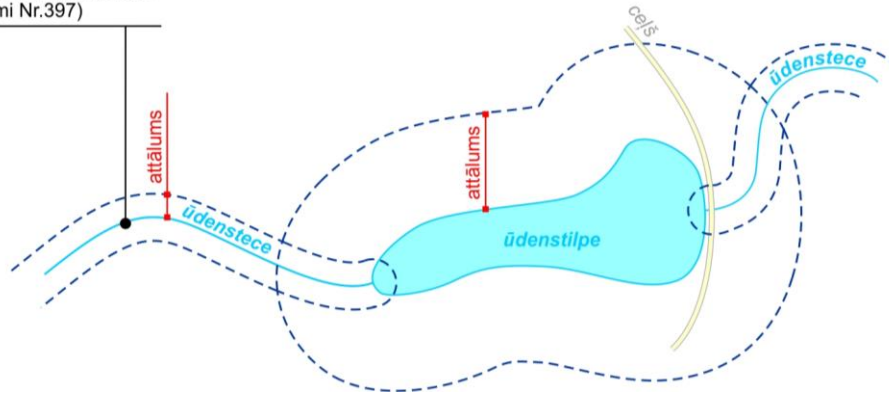
ESOŠĀ SITUĀCIJA

Otrā situācija - ņemot vērā ūdenstece garumu un ūdenstilpes platību, ūdenstecei nosakāma mazāka aizsargjosla nekā ūdenstilpei.

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Ņem vērā

- Situācijas (saskaņā ar noteiktiem kritērijiem)
- Ūdensteču garuma kategorijas (MK noteikumi Nr.397)

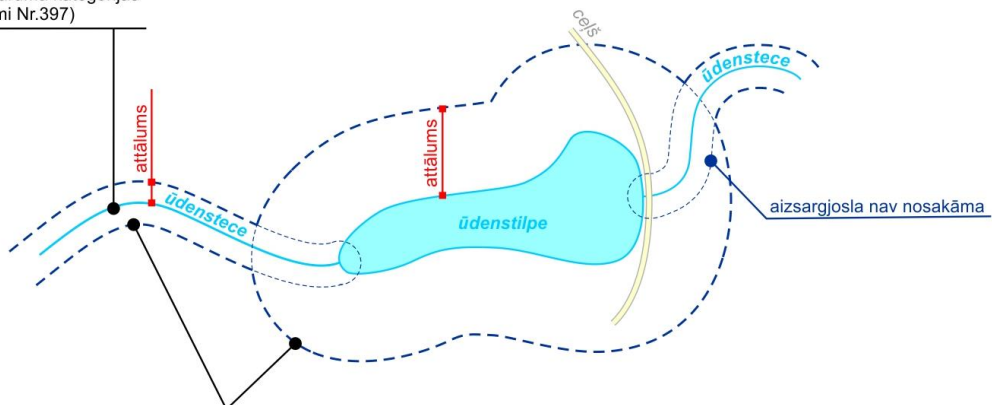

TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Aizsargjoslu platumus varētu noteikt atbilstoši ūdensobjekta platībai un garumam, taču tiktu veidota viena virszemes ūdensobjekta aizsargjosla ūdenstecei un uzpludinātai ūdenstilpei.

Ņem vērā

- Situācijas (saskaņā ar noteiktiem kritērijiem)
- Ūdensteču garuma kategorijas (MK noteikumi Nr.397)

Aizsargjoslas attālums ūdenstilpei nosakāms saskaņā ar ūdensobjekta platību un garumu veidojot vienu virszemes ūdensobjekta aizsargjoslu

PIEMĒRS - NOSAKĀMAS VIENĀDA PLATUMA AIZSARGJOSLAS ŪDENSTECEI UN UZPLUDINĀJUMAM

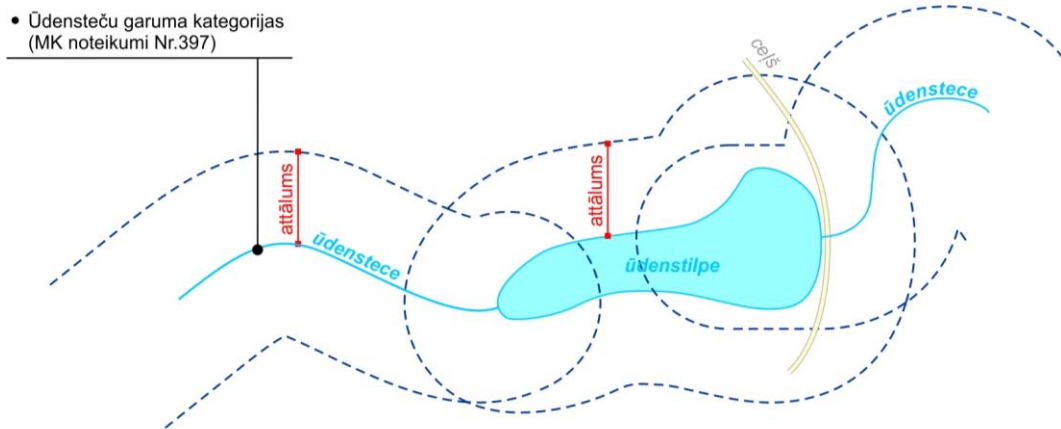
ESOŠĀ SITUĀCIJA

Ņemot vērā ūdenstece garumu un ūdenstilpes platību, tām būtu jānosaka vienāda platuma aizsargjoslas.

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Ņem vērā

- Situācijas (saskaņā ar noteiktiem kritērijiem)
- Ūdensteču garuma kategorijas (MK noteikumi Nr.397)

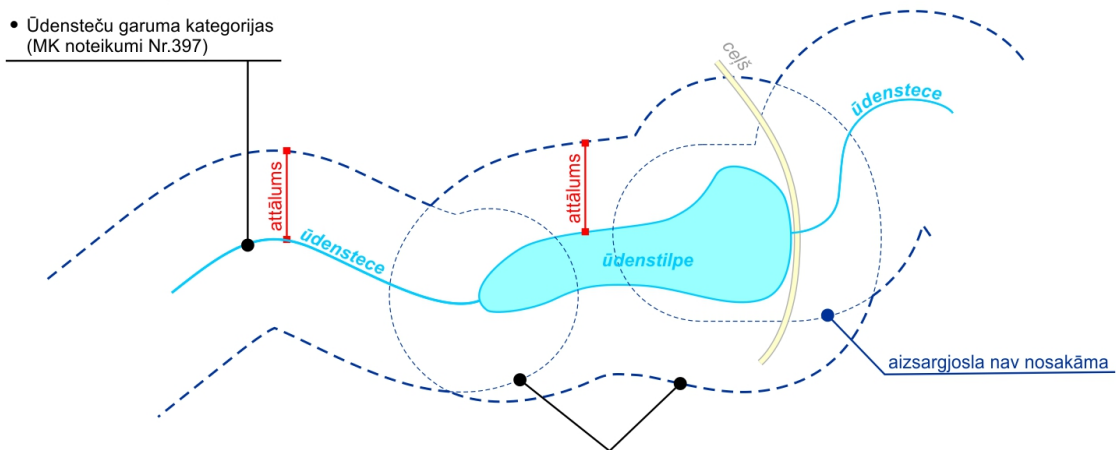

TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Varētu noteikt vienādu kopēju aizsargjoslas platumu ūdenstecei un uzpludinātai ūdenstilpei, ja savstarpējās aizsargjoslas nepārklājas.

Ņem vērā

- Situācijas (saskaņā ar noteiktiem kritērijiem)
- Ūdensteču garuma kategorijas (MK noteikumi Nr.397)

Nosakāms vienāds aizsargjoslas attālums gan ūdenstecei, gan ūdenstilpei, ja savstarpējās aizsargjoslas nepārklājas

TURPMĀKĀ RĪCĪBA – VISPĀRĪGI PAR NODAĻĀ APRAKSTĪTAJĀM SITUĀCIJĀM

Ja šādiem uzpludinātiem ūdensobjektiem ir Aizsargjoslu likumā 7.pantā minētie elementi (piemēram, vienlaidu dambis utt.), tie jāņem vērā nosakot VŪO aizsargjoslu.

Turpmākā darbā ar iespējamām normatīvo aktu izmaiņām, aizsargjoslu noteikšanai uz ūdenstece radītam uzpludinājumam jeb ūdenstilpei, ieteicams izvērtēt, vai šādus savstarpēji saistītus objektus aizsargjoslu noteikšanā nevajadzētu skatīt kā vienu veselu objektu – t.i. uzpludinātiem vai izraktiem dīķiem noteikt tādas pašas prasības aizsargjoslas noteikšanā kā ūdenstecei, uz kā tie uzpludināti vai izrakti.

3.7. AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA KANĀLIEM

Aizsargjoslu likuma 7.panta (2) daļas 3) punkts noteic, ka *mākslīgam ūdensobjektam (izņemot tādām, kas kalpo ūdens novadīšanai no piegulošās teritorijas), kura platība ir lielāka par 0,1 hektāru, — teritorijas plānojumā, bet ne mazāk kā 10 metrus plata josla katrā krastā.*

Praksē ar šo izņēmumu visbiežāk saprot mākslīgi raktus grāvjus. Bet kā ir attiecībā uz kanāliem? Vai visi no tiem rakti mākslīgi vai tomēr daļa izveidoti, regulējot dabiskas ūdenstece? Kā to zināt? Jāpiezīmē, ka teritorijas plānojumos kanāliem visbiežāk ir noteiktas 10 m virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas, jo uz lielākajām upēm praktiski nav ierīkoti kanāli (izņemot, iespējams, sākumus). Ņemot vērā, ka praksē ar šiem objektiem pa laikam rodas domstarpības, nepieciešama vienota izpratne par aizsargjoslu noteikšanu gar kanāliem. Vai visus var uzskatīt par mākslīgiem ūdensobjektiem un tādiem, kuriem galvenā funkcija ir ūdens novadīšana no piegulošās teritorijas?

MK noteikumi 329 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvi LBN 224-15 "Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves" noteic:

- *kanāls – mākslīgs virszemes ūdensobjekts, kas uztver un novada ūdens noteci no meliorācijas sistēmām, citām teritorijām vai virszemes ūdensobjektiem;*
- *ūdensnoteka – dabiska vai regulēta ūdenstece (upe, strauts), kā arī speciāli rakta gultne, kas uztver un novada ūdens noteci no vairākām meliorācijas sistēmām, citām teritorijām vai virszemes ūdensobjektiem.*

Skatot pēc būtības, situācijas ir dažādas. Dabā ir pietiekami nozīmīgi jaukta rakstura objekti, kurus nevar iedalīt viennozīmīgi – dabīgs vai mākslīgs. Visā ūdenstece garumā nederēs arī *ietekmēts* vai *regulēts*. Kādai būtu jābūt rīcībai VŪO aizsargjoslas noteikšanai šādos gadījumos? Viena veida aizsargjosla neatbilstu esošajiem normatīvo aktu nosacījumiem. Tādejādi nevar daudzviet nosaukt konkrēto objektu ar vienu apzīmējumu. Protams, lielākā daļa ūdensteču ir ietekmētas / regulētas, tomēr dažām kāds posms ir pilnībā dabīgs. Turklāt šiem "saliktiem VŪO" arī nosaukumam/iem nav piešķirama nozīme.

Ļoti aktuāls jautājums ir par to – kas ir mākslīga ūdenstece un kas - dabīga ūdenstece! Vai kanāli vienmēr ir mākslīgas ūdenstece? Kanālu izcelsme mēdz būt dažāda, tas var būt veidots uz ūdenstece. Vai šādiem VŪO ir nepieciešams piemērot abu veidu aizsargjoslas – gan VŪO, gan ekspluatācijas?

ŪSIK iekļautie kanāli ir izdalīti atsevišķi un tiem noteiktas garuma kategorijas, ņemot vērā, ka kanāls pēc būtības nav nieka tērcīte. Tiesa, vairumam kanālu ir ceturtās kategorijas aizsargjosla, tas nozīmē, ka tie ir īsāki par 10 km, bet ir arī gadījumi, kuriem piemērojama otrās un trešās kategorijas aizsargjosla.

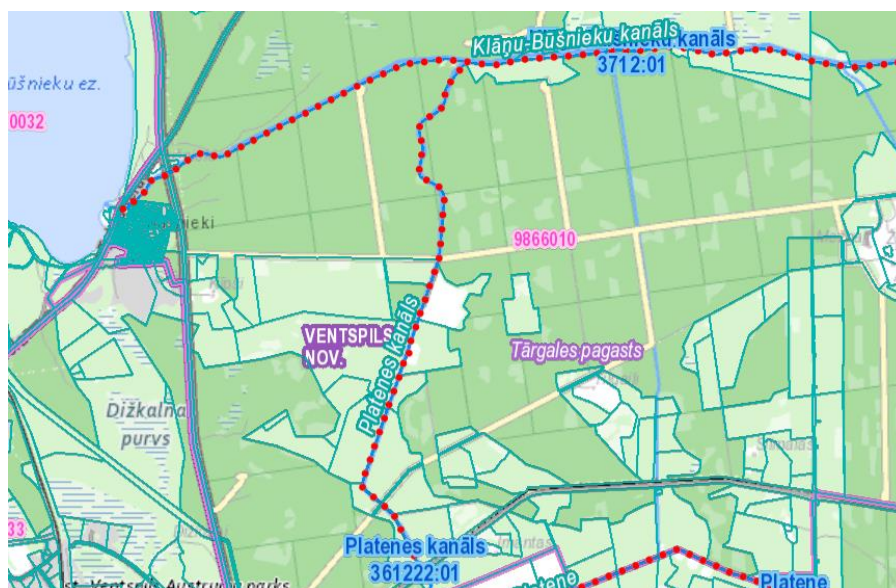
PIEMĒRS / KANĀLS

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Piemēram, Klāņu-Būšnieku kanāls jau 1920.-1940.gada kartē izskatās kā rakta gultne, tādēļ šo varētu uzskatīt par mākslīgas izcelsmes, taču Platenes kanāla vietā vecajā kartē redzama dabiska līkumaina ūdenstece, tādēļ šis būtu pieskaitāms regulētai dabiskai ūdenstecei, līdzīgi kā daudzas regulētas upes.

Meliorācijas kadastra informācijas sistēmā abi kanāli ir valsts nozīmes ūdensnotekas.

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Ņemot vērā iepriekš minēto, Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā nav iespējams viennozīmīgi un korekti sniegt risinājumu šim gadījumam.

PIEMĒRS / KANĀLI LAUKSAIMNIECĪBAS ZEMĒS UN CITUR

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Pēc esošo normatīvo aktu regulējuma nav viennozīmīgi skaidrs ne tas, kas īsti ir kanāls, ne tas – kāda ir tā izcelsme, ne – kāda aizsargjosla nosakāma atsevišķās situācijās.

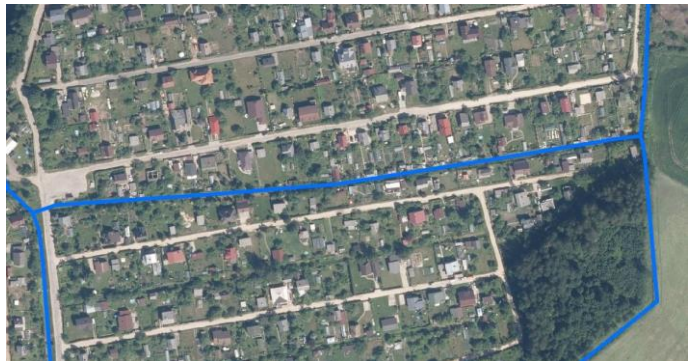
Ministru kabineta noteikumu Nr. 306 3. punkts noteic, ka *ūdensnotekām (ūdensteču regulētajiem posmiem un speciāli raktām gultnēm), kā arī hidrotehniskām būvēm un ierīcēm uz tām aizsargjoslas robežu nosaka:*

- *lauksaimniecībā izmantojamās zemēs – ūdensnotekas abās pusēs 10 metru attālumā no ūdensnotekas krotas;*
- *meža zemēs – atbērtnes pusē (atkarībā no atbērtnes platuma) astoņu līdz 10 metru attālumā no ūdensnotekas krotas.*

Noteikumos nav pateikts, kā noteikt ekspluatācijas aizsargjoslu gadījumos, ja ūdensnotekas vienā krastā ir lauksaimniecības zeme, bet otrā krastā – meža zeme.

Noteikumos nav pateikts, kā noteikt ekspluatācijas aizsargjoslu ūdensnotekai gadījumos, ja tā atrodas citu zemes lietojumu teritorijās, kuras nav ne lauksaimniecības, ne meža zeme (piemēram, apdzīvotās vietās, apbūves teritorijās).

Dažādi citi varianti, piemēram, vienā ūdensnotekas krastā ceļš, otrā apbūves zeme.

Papildinot visu iepriekš minēto, vēršam uzmanību arī uz to, ka MK noteikumos Nr. 329 kanāla un ūdensnoteku definīcija ir izplūdusi, un to var attiecināt uz jebkuru grāvi.

Attiecībā uz kanāla definīciju Ūdens apsaimniekošanas likumā vēršam uzmanību, ka par kanāliem sauc nodalītus un nozīmīgus hidrogrāfiskā tīkla elementus (mākslīgas ūdensteces), bet nepastāv konkrēti skaitliski kanāla kritēriji.

Turpinot par novadgrāvju un grāvju definīcijām:

- nav korekti norādīt, ka novadgrāvis uztver ūdens pieteci tikai no *viena īpašuma* nosusināšanas sistēmas - ūdens notece nepazīst īpašumrobežas un notiek neatkarīgi no tām (par novadgrāvja definīciju LBN 224-15 "Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves");
- savukārt grāvja definīcijā LBN 224-15 "Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves" nosaukti daži grāvju tipi, bet nav nosaukts būtisks grāvja tips – novadgrāvis.

Papildus informācijai skatīt nodaļu par aizsargjoslu noteikšanu ūdenstecēm bez nosaukuma vai tas ir maldinošs.

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Ņemot vērā iepriekš minēto, Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā nav iespējams viennozīmīgi un korekti sniegt risinājumu šādiem gadījumiem.

TURPMĀKĀ RĪCĪBA – VISPĀRĪGI PAR NODAĻĀ APRAKSTĪTAJĀM SITUĀCIJĀM

Nepieciešams skaidrs un nepārprotams definējums normatīvajos aktos – kas ir kanāls (un ne tikai), vienlaikus novēršot atšķirības starp dažādu jomu normatīvajos aktos iekļautajiem skaidrojumiem.

Ministru kabineta noteikumus Nr. 306 būtu nepieciešams iekļaut regulējumu arī augstāk minētām situācijām aizsargjoslu noteikšanā kanāliem.

3.8. AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA REGULĒTĀM ŪDENSTECĒM

Aizsargjoslu likums neietver normas kā rīkoties situācijās, kad objekta krasts ir pārveidots, taču 7.panta ceturtā daļa noteic, *ja krastu veido vienlaidu dambis, aizsargjosla tiek noteikta līdz dambja ārējās nogāzes pakājei, ja citos normatīvajos aktos nav noteikts citādi.*

Metodikas 3. punkts noteic, ka *virszemes ūdensobjektam, kura krasts mākslīgi pārveidots (uzbērts, nostiprināts ar mākslīgiem nostiprinājumiem), aizsargjoslu nosaka no pārveidotā krasta vai nostiprinājuma ārējās malas ne mazāk kā 10 metru platā joslā.*

Aizsargjoslu likuma 18.panta pirmā daļa noteic, ka *aizsargjoslas ap meliorācijas būvēm un ierīcēm tiek noteiktas, lai nodrošinātu meliorācijas būvju un ierīču ekspluatāciju un drošību.*

MK noteikumu Nr. 306 3.2. punkts noteic, ka *ūdensnotekām (ūdensteču regulētajiem posmiem un speciāli raktām gultnēm), kā arī hidrotehniskām būvēm un ierīcēm uz tām aizsargjoslas robežu meža zemēs nosaka atbērtnes pusē (atkarībā no atbērtnes platuma) astoņu līdz 10 metru attālumā no ūdensnotekas kroles.*

Aizsargjoslu likuma 61.panta devītā daļa noteic, ka *vietās, kur pārklājas virszemes ūdensobjektu aizsargjosla un aizsargjosla ap meliorācijas būvēm un ierīcēm, atļauts novākt apaugumu, tai skaitā cirst kokus, veicot meliorācijas sistēmas atjaunošanas vai pārbūves būvdarbus.*

Praksē regulētām ūdenstecēm meža zemēs nākas saskarties ar jautājumu - vai atbērtne ir uzskatāma par pārveidotu krastu un aizsargjosla nosakāma, sākot no tās ārējās malas? Vai tomēr aizsargjoslu nosaka no upes malas, un 10 m zonā, kur pārklājas ekspluatācijas un ūdensobjekta aizsargjosla, apaugumu drīkst novākt?

PIEMĒRS / REGULĒTA ŪDENSTECE AR ATBĒRTNI

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Saskaņā ar Valsts meža dienesta (turpmāk – VMD) sniegto informāciju, agrāk tika uzskatīts, ka atbērtne ir pārveidots krasts un VŪO aizsargjosla jānosaka aiz 10 m ekspluatācijas aizsargjoslas. VMD joprojām piemēro šādu praksi, jautājums, vai šāda interpretācija joprojām ir aktuāla?

Tas atrisina problēmu par ekspluatācijas un VŪO aizsargjoslu pārklāšanos, bet iespējams mazām upēm šāda pieeja nav atbalstāma, jo VŪO aizsargjoslas noteikšana pēc 10 m joslas nenodrošina VŪO aizsargjoslas noteikšanas mērķa sasniegšanu.

Ekspluatācijas aizsargjosla jāievēro arī tad, ja nenotiek meliorācijas sistēmu uzturēšanas darbi, jo Aizsargjoslu likuma 12. pants nosaka, ka ekspluatācijas aizsargjoslu galvenais uzdevums ir nodrošināt minēto komunikāciju un objektu efektīvu un drošu ekspluatāciju un attīstības iespējas. Savukārt 33. panta sestā daļa - aizsargjosla tiek likvidēta, ja ir likvidēts objekts, kuram noteikta aizsargjosla.

Piemēram, regulētām ūdenstecēm līdz 10 km ar atbērtni nosakāma ekspluatācijas aizsargjosla 8 m – 10 m joslā atbērtnes pusē, un tālāk no pārveidotā krasta ārējās malas - ne mazāk kā 10 m platā joslā nosakāma VŪO aizsargjosla.

Praksē, saglabājot 10 m neskartu joslu atstatus no upes, šī koku josla bieži vien tiek vājā izgāzta un tās loma nav nozīmīga. Nav viennozīmīgi skaidrs vai šī 10 m josla kalpo kādiem citiem aizsargjoslas mērķiem.

Turklāt, nereti nākas saskarties arī ar situācijām, kad atbērtne nav skaidri redzama. Attēlos zemāk – regulēta ūdenstece ar skaidri redzamu atbērtni un ar senāku, strīdīgu atbērtni. Apskatot šos divus attēlus, rodas jautājums – cik ilgi atbērtne uzskatāma par atbērtni, īpaši situācijās, kad tā ir tikai nojaušama.

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Nemot vērā iepriekš minēto, Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā nav iespējams viennozīmīgi un korekti sniegt risinājumu šim gadījumam.

Ja skaidri zināms, ka ūdenstece ir mākslīgi radīta un nepieciešams to uzturēt, tad tas būtu atļauts saskaņā ar nosacījumiem ekspluatācijas aizsargjoslu uzturēšanai.

Metodika noteic, ka aizsargjosla nosakāma 8 m - 10 m platā joslā, atkarībā no atbērtnes platuma, bet nenosaka parametrus vai kritērijus aizsargjoslas platuma noteikšanai. Līdz ar to, arī šeit praksē visbiežāk tiek piemērota 8 m plata josla.

TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Nepieciešams skaidrojums vai atbērtne par tādu uzskatāma tikai gadījumos, kad VŪO regulēšanai ir atrodams/ir bijis projekts? Ja ūdenstece regulēta saskaņā ar projektu, tad VŪO uzturēšanai visticamāk pēc kāda laika "vecā" atbērtne atjaunosies veicot ūdenstece uzturēšanas darbus.

Nepieciešams precizēt Metodikā iekļauto nosakāmās ekspluatācijas aizsargjoslas diapazonu (8 m – 10 m) atbērtnes pusē uz konkrētu skaitli, jo nav noteikti kritēriji pēc kā izvēlēties noteikt 8 m vai 8 m un 15 cm un praksē tiek pieņemts mazākais iespējamais ekspluatācijas aizsargjoslas platums 8 m.

PIEMĒRS / MELIORĀCIJAS PROCESĀ IZRAKTA JAUNA MĀKSLĪGA GULTNE - ŪDENSTECEI

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Ir gadījumi, kad meliorācijas procesos tiek izraktas taisnākas gultnes, dodot to pašu upes nosaukumu, vai arī kādā brīdī nosaukumi tiek pamainīti, lai ir nosaukumu atšķirība. Piemēram, Vēždūka un Vecā Vēždūka. Lielākie ūdeņi parasti tiek novadīti pa jaunraktu gultni, savukārt vecajā ūdens daudzums kļūst minimāls, vai vispār pamazām tā izzīkst.

<https://kartes.lgia.gov.lv/karte/?x=351301.98&y=362067.86&zoom=8&basemap=topokarte>

Kurai no gultnēm nosakāma aizsargjosla – vecajai - dabiskajai, jaunajai - mākslīgi raktajai, pa kuru tek lielākie ūdeņi vai abām?

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Ņemot vērā iepriekš minēto, Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā nav iespējams viennozīmīgi un korekti sniegt risinājumu šādiem gadījumiem.

TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Ir nepieciešams skaidrs regulējums normatīvajos aktos šādai situācijai, kad meliorācijas procesos tiek izraktas taisnākas gultnes.

Tā kā šie ir salīdzinoši reti gadījumi, un, ja tiek veikts ietekmes uz vidi novērtējums, tad VŪO aizsargjosla būtu nosakāma atbilstoši novērtējumā sniegtajiem risinājumiem.

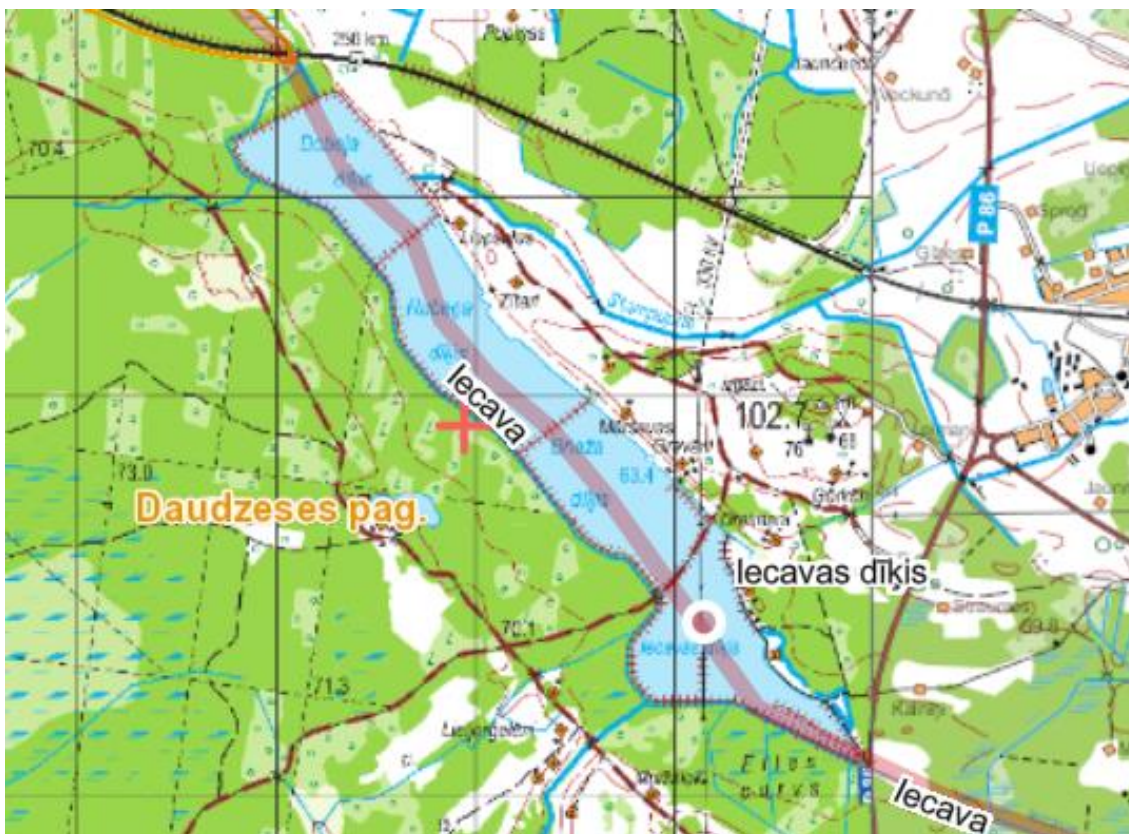
PIEMĒRS / MELIORĀCIJAS PROCESĀ IZRAKTA JAUNA MĀKSLĪGA GULTNE – DĪĶU KOMPLEKSI

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Aizsargjoslu likuma 7.panta (2) daļas 3) punkts noteic, ka *mākslīgam ūdensobjektam (izņemot tādām, kas kalpo ūdens novadīšanai no piegulošās teritorijas), kura platība ir lielāka par 0,1 hektāru, — teritorijas plānojumā, bet ne mazāk kā 10 metrus plata josla katrā krastā.*

Itin bieži sastopamas diskusijas ir aizsargjoslu noteikšana ap dīķiem un dīķu kompleksiem, visbiežāk šādus kompleksus veido zivju dīķi. Nereti gadās situācijas, kad zivsaimniecības dīķis ir izveidots uz dabīgās upes, to stipri pārveidojot (t. sk. pārvietojot vai pārbūvējot upes tecēšanas vietu).

Tehniski zivju dīķi uzskatāmi par hidrotehniskām būvēm. Dažādos gadījumos tie kalpo ne tikai zivsaimnieciskai darbībai, bet arī regulē ūdens noteci un līmeni. Aizsargjoslu likumā meliorācijas būvju aizsargjoslas klasificētas kā ekspluatācijas aizsargjoslas, bet dīķi (t. sk. zivju dīķi) nav atrodami šo objektu sarakstā.

<https://kartes.lgia.gov.lv/karte/?x=262470.45&y=573031.20&zoom=6&basemap=topokarte>

No kurienes šajā gadījumā mērīt 50 m VŪO aizsargjoslu – no uzpludinātās upes (dīķa) malas vai “Iecavas grāvja 384:01”?

Starpība meža īpašniekiem būtiska, jo attālums no dīķa malas līdz “Iecavas grāvim” ir ap 20 m – 27 m, kas jau ir puse no 50 m aizsargjoslas.

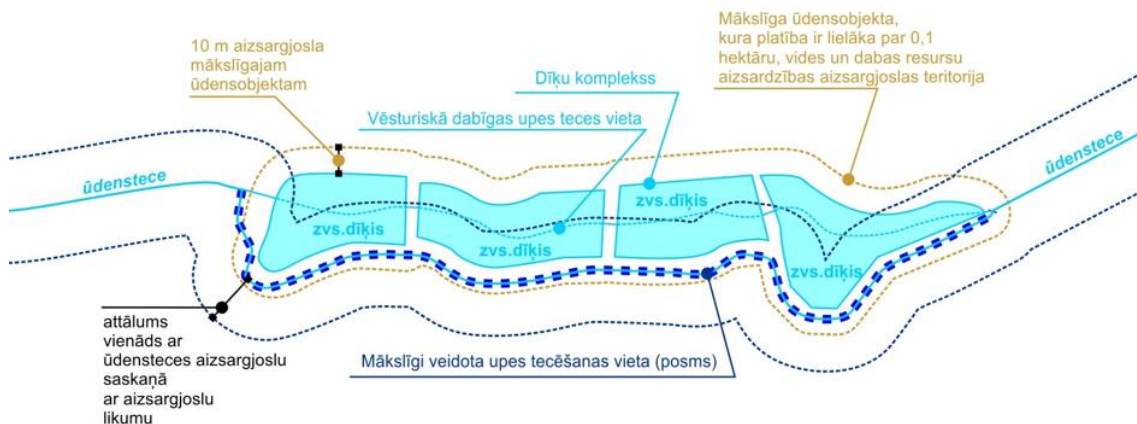
Šeit nosakāmas divas aizsargjoslas – dīķim VŪO un grāvim - ekspluatācijas aizsargjosla.

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Zivsaimniecības dīķi veidoti uz upes, kā rezultātā izveidota jauna upes tecēšanas vieta dīķiem gar ārmaļu. Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā šāda tipa veidotiem mākslīgiem ūdensobjektiem ir jānosaka VŪO aizsargjosla, atbilstoši noteiktajam platumam.

Tādos gadījumos joprojām ir jāpieņem ūdenstecei piemērotie aizsargjoslu platumi neatkarīgi no stipri pārveidotām situācijām. (skatīt arī nodaļu par aizsargjoslu noteikšanu objektiem ar uzpludinātām teritorijām)

TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Praksē visbiežāk šādās situācijās notiek aizsargjoslu pārklāšanās un būtu jāskata situācijas vai šādas aizsargjoslas vajadzētu apvienot vienā apgrūtinājumā, izvēloties dažādus aizsargjoslu platumus (t. sk. pielietojot arī ūdensobjektu dažādos parametrus). Šādi kombinējot aizsargjoslu platumus atvieglotu aizsargjoslu noteikšanu un situāciju izpratni.

3.9. AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA, JA PRECIZĒTS OBJEKTA NOVIETOJUMS

Šobrīd nepastāv normatīvais regulējums attiecībā uz VŪO ar aizaugošiem krastiem un līdz ar to ir iespējas interpretēt situācijas.

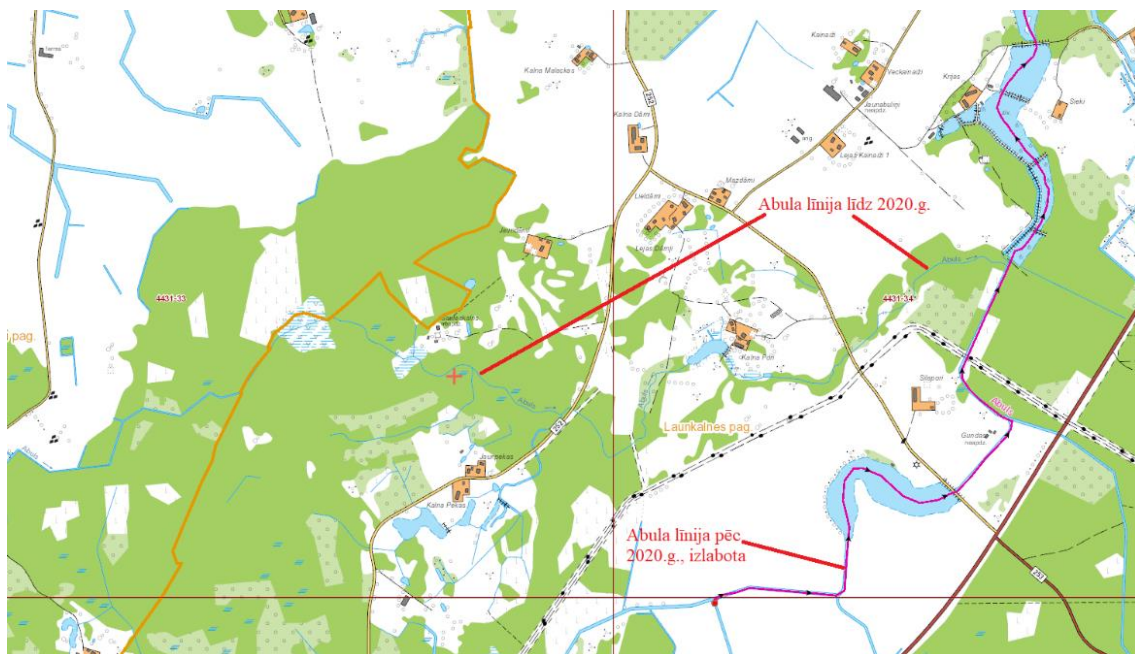
Domājot par dabiskai sistēmai uzliekamajiem rāmjiem, jāatceras, ka regulāri iespējama situācija, kad ūdenstece izmet loku un iziet ārpus plānošanas dokumentā novilktais līnijas.

PIEMĒRS / PRECIZĒTS OBJEKTA NOVIETOJUMS

ESOŠĀ SITUĀCIJA

LĢIA Toponīmas laboratorija nereti precizē upju augšteces vai labo vēsturiskas kļūdas kartēs, kā rezultātā objekta nosaukums var tikt pārvietots. Šāda situācija ir ar ūdensteci Abula Smiltenes novadā, kur Abula līnija precizēta 2020.gadā.

Informācijas precizēšana šādās situācijās noris vairāku gadu garumā un pašvaldībām iespējas izmantot aktuālus datus teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādē ir apgrūtināta. Neprecīzas informācijas dēļ, tālākā darbībā ar konkrētajiem nekustamajiem īpašumiem var rasties nepamatoti ierobežojumi saimnieciskās darbības veikšanai.

<https://kartes.lgia.gov.lv/karte/?x=360329.36&y=614760.59&zoom=8&basemap=topokarte>

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Ņemot vērā iepriekš minēto, Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā nav iespējams viennozīmīgi un korekti sniegt risinājumu šādiem gadījumiem.

TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Nepieciešama aktuālo datu pieejamības nodrošināšana īsākā laika periodā, nekā tas notiek Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā.

Nepieciešams noteikt kārtību, kādā līdz pašvaldībām nonāk aktuālā informācija šādā un citos Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzē minētajos gadījumos, kad iepriekš noteiktā aizsargjosla tiek mainīta, precizēta u.tml.

3.10. AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA, JA GAR ŪDENSOBJEKTU IET DABISKA BRAUKTUVE VAI UZBĒRTS CEĻŠ

Aizsargjoslu likums neietver normas kā rīkoties situācijās, kad objekta krasts ir pārveidots, taču 7.panta ceturrtā daļa noteic, ka - *ja krastu veido vienlaidu dambis, aizsargjosla tiek noteikta līdz dambja ārējās nogāzes pakājei, ja citos normatīvajos aktos nav noteikts citādi.*

Metodikas 3.punkts noteic, ka - *virszemes ūdensobjektam, kura krasts mākslīgi pārveidots (uzbērts, nostiprināts ar mākslīgiem nostiprinājumiem), aizsargjoslu nosaka no pārveidotā krasta vai nostiprinājuma ārējās malas ne mazāk kā 10 metru platā joslā. Ja krastu veido dambis, aizsargjoslu nosaka saskaņā ar Aizsargjoslu likuma 7.panta ceturto daļu.*

No Metodikas 3.punkta izriet, ka aizsargjosla nosakāma no pārveidotā krasta ārējās malas ne mazāk kā 10 m platā joslā, savukārt no Aizsargjoslu likuma 7.panta ceturrtās daļas izriet – ka aizsargjosla tiek noteikta līdz dambja ārējās nogāzes pakājei.

Aizsargjoslu likuma minētajā punktā gan ir piebilde “*ja citos normatīvajos aktos nav noteikts citādi*”. Šis cits normatīvais akts var būt teritorijas plānojums, kur parasti nav ņemti vērā šie specifiskie gadījumi, un aizsargjosla tiek attēlota vienā noteiktā platumā visas ūdensteces garumā.

PIEMĒRS / GAR ŪDENSOBJEKTU IET CEĻŠ

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Nereti ir situācijas, kad gar ūdensobjektu iet uzbērts autoceļš vai ceļš - dabiska brauktuve un var rasties jautājums - vai uzbērts, neuzbērts ceļa gadījumā virszemes ūdensobjekta aizsargjoslas noteikšanas metodika atšķirtos? Kurā gadījumā blakus esošais ceļš uzskatāms par dambi un kurā – par mākslīgi pārveidotu (uzbērtu) krastu?

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Ja gar ūdensobjektu iet dabiska brauktuve (nav uzbērts krasts, nav reģistrēts kā dambis). VŪO aizsargjoslas noteikšanu tas neietekmē.

Ja gar objektu ir ceļš vai dabiska brauktuve ar uzbērumu, nepieciešams pārbaudīt vai ceļš ir reģistrēts kā būve (dambis) Meliorācijas kadastra informācijas sistēmā. Ja tas ir reģistrēts kā dambis (būve), nosakāma ekspluatācijas aizsargjosla pa dambja malu. Šādā situācijā, iespējams, pārklāsies VŪO aizsargjosla un ekspluatācijas aizsargjosla.

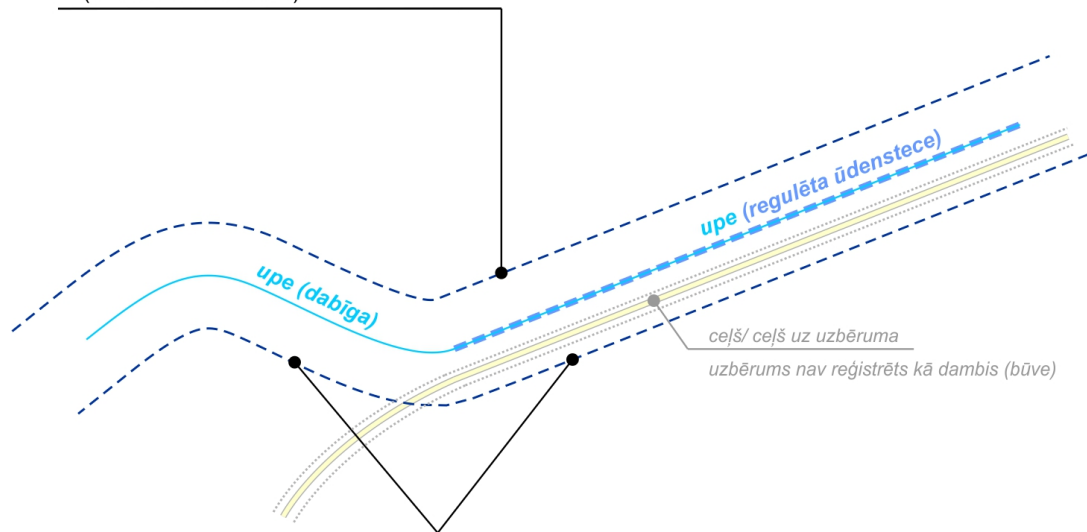
Papildus jāņem vērā, ka visi dambji nav reģistrēti Meliorācijas kadastra informācijas sistēmā.

TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Nepieciešams pārskatīt Metodikas 2.punkta regulējumu vai sniegt papildus skaidrojumu. Piemēram, praksē rodas situācijas, kad ceļš, kas varētu tikt uzskatīts par dabīgu robežu, nav tieši blakus VŪO.

Ņem vērā

- Situācijas (saskaņā ar noteiktiem kritērijiem)
- Ūdensteču garuma kategorijas (MK noteikumi Nr.397)

Nosakāms vienāds aizsargjoslas attālums gan dabīgai ūdenstecei, gan regulētam ūdenstecei posmam neņemot vērā inženierbūves

3.11. AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA, JA OBJEKTAM IR SKAIDRI IZTEIKTS STĀVS PAMATKRASTS

Aizsargjoslu likuma 7.panta trešā daļa noteic, ka *aizsargjoslas platumu nosaka, ņemot vērā gada vidējo ūdens līmeni¹⁸, bet, ja ir skaidri izteikts stāvs pamatkrasts, - no tā augšējās krants.*

Metodikas 6.punkts noteic, ka *virszemes ūdensobjektam ar skaidri izteiktu stāvu pamatkrastu aizsargjoslu nosaka no tā augšējās krants, ja krasta nogāzes slīpums ir lielāks par 25–30 grādiem vai applūstošā teritorija robežojas ar pamatkrasta pakāji.*

Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā Latvijas valsts teritorijā ir veikta lāzerskanēšanas datu ieguve un ir izveidots digitālais augstuma modelis, kā arī daļā no teritorijas tas ir pieejams arī reljefa horizontāļu veidā. Digitālā augstuma modeļa iegūšana būtiski atvieglo līdz šim interpretēto aizsargjoslu noteikšanas metodiku, jo praksē šis Metodikas punkts praktiski netika ievērots.

Izstrādājot teritorijas plānojumus, aizsargjoslas noteikšanai galvenokārt tiek izmantoti ģeotelpiskie dati bez digitālā reljefa modeļa vai reljefa horizontālēm. Problemātikas pamatā Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā ir nepietiekamais tehniskais aprīkojums un zināšanu trūkums šo datu pielietošanā praksē, un vienlaicīgi arī sarežģīti interpretējami Metodikas punkts.

Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas noteikšanas metodikā attiecībā pret krasta nogāzes slīpumu primāri nosakāms skaidri izteikts pamatkrasts, kas praksē daudzos gadījumos nav izprotams, jo nav noteikta pamatkrasta definīcija vai vizuālais uzskates materiāls, kā arī aizsargjoslu attēlošanā darbojas galvenokārt kartogrāfijas vai teritorijas plānošanas speciālisti, nevis ģeologi vai līdzīgo profesiju speciālisti.

Šīs aizsargjoslas noteikšanā nepieciešama ar attiecīgo programmatūru (piemēram *ArcGIS Pro* vai *QGIS* ar atbilstošiem programmu pielikumiem) aprīkota darba stacija, lai sekmīgi varētu attēlot digitālo zemes virsmas modeli un izveidot ūdensobjekta aizsargjoslu, ņemot vērā metodikā norādītos parametrus (nogāžu slīpumus).

Digitālais augstuma modelis ir iegūstams LĢIA, kā arī Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā daļai teritorijas ir sagatavotas reljefa horizontāles, kas pakāpeniski papildinās.

Tomēr, ja modeļa iegūšana un apstrāde nav iespējama, tad ir iespējams izmantot WMS pieejamajos servisos AS "Latvijas valsts meži" izveidoto zemes virsmas modeli, kur pieejams arī reljefa virsmas modelis ar slīpumiem. Tas galvenokārt kalpos kā uzskates materiāls vizuālai zemes virsmas situācijai aizsargjoslas noteikšanā, jo slīpuma modelim slīpās virsmas beigu atskaites parametri ir definēti no 11°, bet Metodikā norādīti ir 25°- 30°.

Veicot šo nogāžu tehnisku modelēšanu ģeogrāfisko informācijas sistēmu programmās, stāvā pamatkrasta situācijas ir veiksmīgi nolasāmas, taču jāņem vērā, ka tās upes posmos būs fragmentāras, kas tehniski prasīs ilgāku laiku aizsargjoslu veidošanai. Papildus, protams, jāņem vērā arī dažādu upes ieleju morfoloģija, kur maldīgu priekšstatu var radīt upju terases un, iespējams, arī citi elementi, kā arī pamatkrasta novietojums pret ūdensobjektu.

Jāņem vērā, ka, izmantojot digitālo augstuma modeli virszemes ūdensobjektu noteikšanai, tiks būtiski mainītas esošās upju aizsargjoslas platības.

Praksē, piemērojot augstāk minētās normas, rodas jautājums kā noteikt aizsargjoslu no krants, ja:

- ja ir krasi mainīgs pamatkrasta attālums no upes;
- ja ir krasi mainīgs pamatkrasta slīpums (virs/zem 25 grādiem);
- ja pamatkrasts nav paralēli upei.

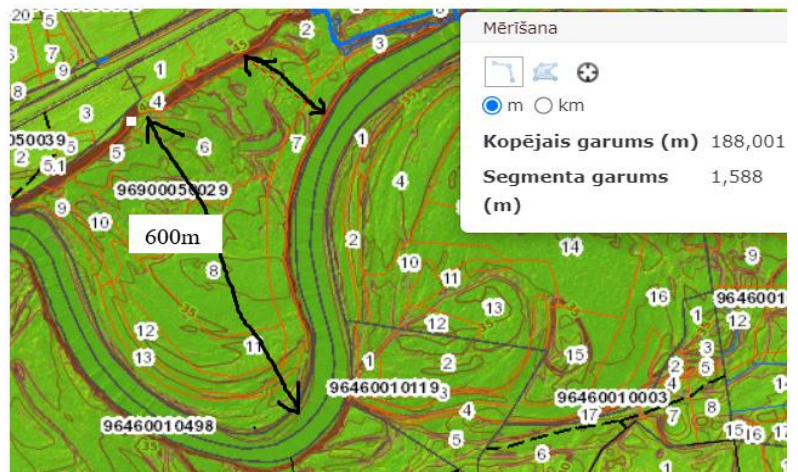
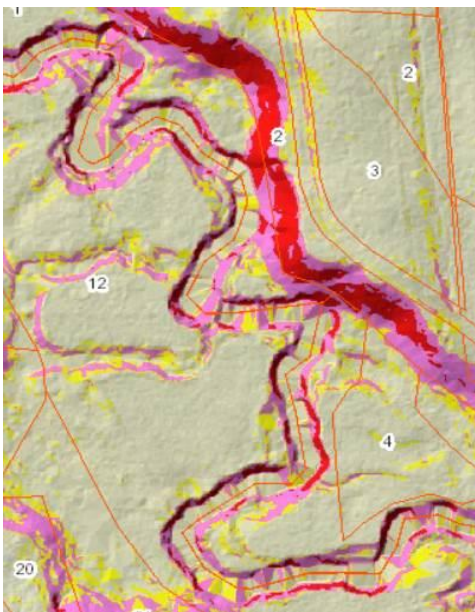
¹⁸ Datus par gada vidējo ūdens līmeni var iegūt, pieprasot informāciju no LVĢMC vai ZMNĪ, no kā tad attiecīgi nosaka tālāk VŪO aizsargjoslu.

PIEMĒRS / KRASI MAINĪGS PAMATKRASTA ATTĀLUMS NO UPES

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Attiecībā uz pamatkrastu nav definēts, cik tālu no upes pamatkrasts pie aizsargjoslas noteikšanas ir jāskatās vai jāmeklē? Samērā bieži pamatkrasts ir 50, 100 m un pat tālāk no upes gultnes. Starp upi un pamatkrastu var būt palīene un var nebūt. No samērības viedokļa šķiet, ka, ja pamatkrasts ir, piemēram, 50m attālumā no upes, nav adekvāti 10-25 km garām upēm piemērot aizsargjoslu 100m platumā – 50m līdz pamatkrastam+50m aizsargjosla. Attiecīgi – nav skaidra robeža, kad aizsargjoslas noteikšanā pamatkrastu ņemt vērā un kad nē.

Ja pamatkrasts >25-30% ir samērā tālu (>50m) no upes aizkrasta terases daļas – tad aizsargjoslu mēra no šī pamatkrasta?

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Šādā situācijā aizsargjoslas noteikšanā ņem vērā pamatkrastu, neatkarīgi no tā, cik tālu tas atrodas no pašreizējās ūdensteces.

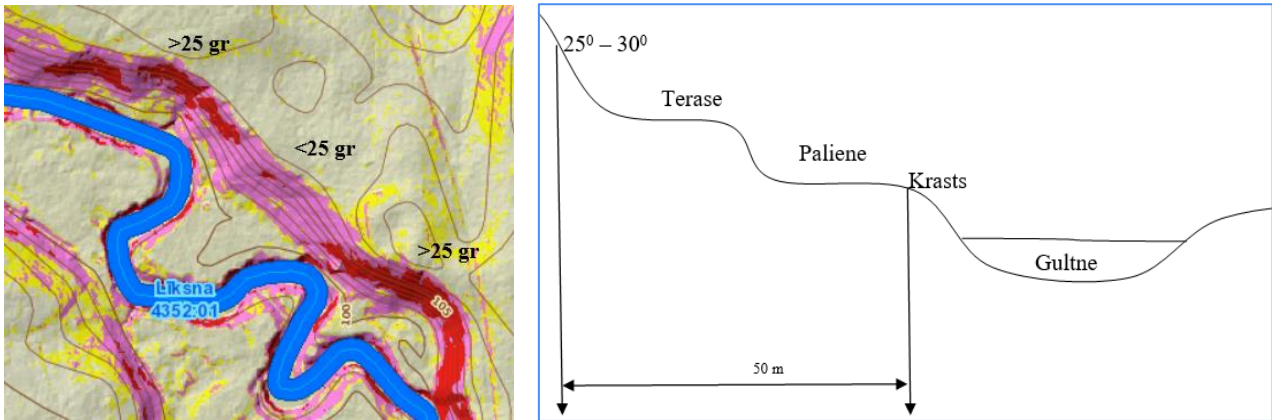
TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Nepieciešams normatīvajā regulējumā skaidrot, kas ir pamatkrasts, kādi dati ir izmantojami u.tml.

PIEMĒRS / KRASI MAINĪGS PAMATKRASTA SLĪPUMS

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Ja neliels 25-30 grādu pacēlums ir starp palīeni un terasi, bet tālākais nogāzes slīpums nesasniedz 25-30 grādus - vai par aizsargjoslas mērīšanas sākuma vietu uzskatāma šī terases pacēluma vieta (vai tas īsti nav pamatkrasts)? Turklāt, meandrējošām upēm ar platu ielejas daļu attālumš līdz pamatkrastam ir ļoti mainīgs, kā arī mainīgs ir krasta nogāzes slīpums, kas vēl vairāk apgrūtina šīs normas piemērošanu dabā. Rezultātā vienai upei dažādās vietās (pat vienā īpašumā) var būt krasi atšķirīgs piemērotās aizsargjoslas platums.

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Arī šādā gadījumā tehniski ir iespējams noteikt aizsargjoslu, ņemot vērā dažādos slīpumus, taču apgrūtināša ir šo slīpuma datu iegūšana.

TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Metodikas 6. punktā ir noteikts slīpuma intervāls 25-30 grādi, taču, pieņemot lēmumus, t.sk. attiecībā uz saimnieciskās darbības veikšanu, mērījumiem ir jābūt pēc iespējas precīziem, tādēļ no šī formulējuma nav skaidrs, vai slīpumam jāpārsniedz 25 grādus (kas jau ir ievērojams slīpums) vai 30 grādus. Nepieciešams precizēt šo robežu uz konkrētu skaitli, kādam šim slīpumam jābūt.

Tāpat nepieciešams precizēt, kā rīkoties gadījumā, ja applūstošā teritorija robežojas ar pamatkrasta pakāji - vai arī tad slīpumam jābūt 25-30 grādi?

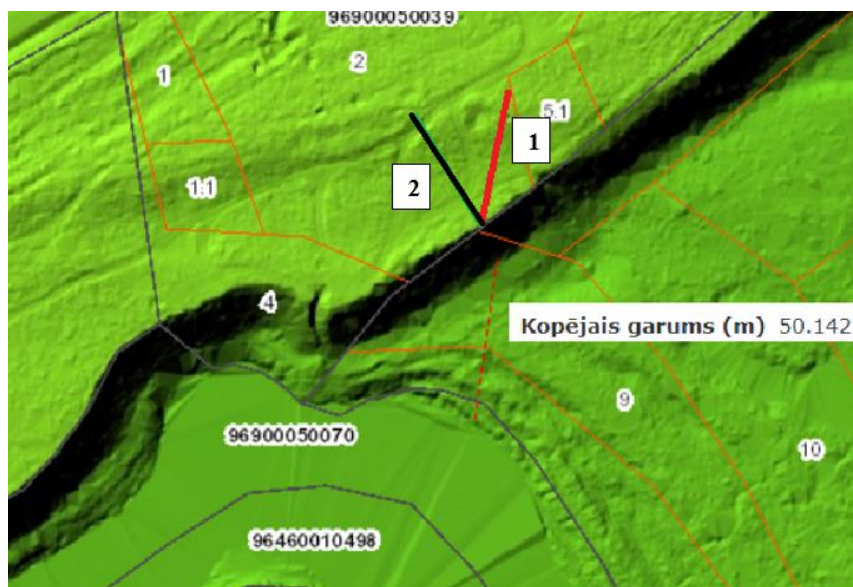
Nepieciešams vienots risinājums arī tādos gadījumos, kad skaidri izteiktam stāvam pamatkrastam slīpums nav lielāks par 25-30 grādiem.

Nepieciešams datus par slīpumiem padarīt pieejamus pašvaldībām un attiecīgo nekustamo īpašumu īpašniekiem, vai arī rast risinājumus, lai to iegūšana negultos uz pašvaldību vai īpašnieku pleciem.

PIEMĒRS / PAMATKRASTS NAV PARALĒLS UPEI

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Ja pamatkrasts nav paralēls upei - vai attālumu no pamatkrasta mērīt perpendikulāri upei (1) vai perpendikulāri pamatkrastam (2)? Plānojot saimniecisko darbību, t.i. cirsmu iemērīšanā mežā dažkārt tam ir būtiska nozīme.

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Digitāli apstrādājot datus, automātiski tiek ģenerēta situācija Nr. 2 – attālums tiek mērīts perpendikulāri pamatkrastam.

TURPMĀKĀ RĪCĪBA – VISPĀRĪGI PAR NODAĻĀ APRAKSTĪTAJĀM SITUĀCIJĀM

Aizsargjoslu noteikšanai, iespējams, būtu organizējama sadarbība starp atbildīgām un kompetentām iestādēm šādu datu sagatavošanai, lai precīzi veiktu nepieciešamā reljefa modeļa iegūšanu, pēc kura varētu modelēt aizsargjoslas noteikšanu.

Aizsargjoslu noteikšanai izmantojams LGIA sagatavotais digitālais virsmas modelis, vai tā izejas dati.

Nepieciešama aprīkota darba stacija ar ģeogrāfisko informācijas sistēmu programmatūru digitālā virsmas modeļa apstrādei. Ja nav nepieciešamās programmatūras, iespējams sadarboties ar LGIA vai citiem kompetentiem speciālistiem digitālo virsmas modeļu analīzē.

3.12. AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA, JA OBJEKTS DAĻĒJI ATRODAS ĀRPUS VALSTS TERITORIJAS

Aizsargjoslu likuma 7.pants noteic aizsargjoslu platumus atkarībā no VŪO *atrašanās vietas lauku apvidos vai pilsētās un ciemos*, un ūdenstecēm tas ir *atkarībā no garuma*, taču nekas nav teikts par aizsargjoslas noteikšanu VŪO, kas daļēji atrodas ārpus Latvijas teritorijas.

PIEMĒRS / UPE VOROŽA

ESOŠĀ SITUĀCIJA

Upe atrodas Alūksnes novada Liepnas pagastā un vairākās vietās šķērso Latvijas – Krievijas robežu. MK noteikumos Nr. 397 upei ar nosaukumu Voroža piešķirtas divas garuma kategorijas – 3 un 4, kas nozīmē arī divus dažādu VŪO aizsargjoslu platumus:

- 3. kategorija – ūdensteces garums lielāks vai vienāds ar 10 km, bet mazāks par 25 km;
- 4. kategorija – ūdensteces garums mazāks par 10 km;

LĢIA vietvārdu datu bāzē upes garums norādīts 26 km un saskaņā ar Aizsargjoslu likumā noteikto, tai būtu jāpiemēro ne mazāk kā 100 metrus plata josla katrā krastā (25 – 100 kilometrus gara ūdenstece).

<https://kartes.lgia.gov.lv/karte/?x=366970.38&y=714501.67&zoom=5&basemap=topokarte>

RISINĀJUMS / IETEIKUMS

Saskaņā ar ŪSIK darba grupas protokolu, abiem upes posmiem jānosaka viena 3. aizsargjoslas kategorija.

TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Tā kā mērķis ir aizsargāt ūdeņus nevis nosaukumu, būtu jāvērtē ūdensobjekta kopējais garums vai platība, ne tas, cik Latvijas teritorijā ietilpstošais fragments.

4. SECINĀJUMI

1.	Aizsargjoslas nosaka ar Aizsargjoslu likumu un normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā attēlo teritorijas plānojumos.
2.	Vispārīgos aprobežojumus aizsargjoslās nosaka likumi un Ministru kabineta noteikumi, tos var noteikt arī ar pašvaldību saistošajiem noteikumiem, kas izdoti to kompetences ietvaros.
3.	VŪO noteikšanā izmantojama Metodikā iekļautā paskaidrojošā informācija Aizsargjoslu likuma normām.
4.	Šobrīd pastāvošās datu bāzes nav pilnvērtīgas un aktuālas, savukārt normatīvā bāze – vienotus uzskatus (tātad arī risinājumus) neveicinoša.
5.	Normatīvajos aktos iekļauti nosacījumi aizsargjoslu noteikšanai, taču ir samērā daudz izņēmuma gadījumi aprobežojumu piemērošanā.
6.	Esošais normatīvo aktu regulējums pieļauj subjektīvu interpretāciju aizsargjoslu noteikšanā, piemēram, virszemes ūdensobjektu noteikšanas Metodikas 2. punkts.
7.	Esošais normatīvo aktu regulējums nav pilnībā īstenojams ar pieejamajiem datiem.
8.	Korektai VŪO aizsargjoslu noteikšanai ir nepietiekams datu apjoms, to kvalitāte un aktualitāte, kā arī tie atšķiras dažādos avotos.
9.	Pašvaldībām ar šī brīža normatīvo aktu regulējumu un ar pieejamajiem datiem Aizsargjoslu likumā noteiktā atbildība attiecībā uz VŪO noteikšanu nav īstenojama korekti.
10.	Ņemot vērā iepriekš minēto, vienāds risinājums visiem ūdensobjektiem, kas vienkāršotu to aizsargjoslu noteikšanu, nav iespējams, taču būtiski ir vienoties par vienotiem principiem VŪO noteikšanā.

5. IETEIKUMI TURPMĀKAI RĪCĪBAI

No Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izrietošās nepieciešamās būtiskākās turpmākās rīcības, t.sk. attiecībā uz esošo normatīvu aktu regulējumu.

1.	<p>TĒMA – AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA OBJEKTIEM BEZ SKAIDRA TO STATUSA</p> <p>Nepieciešams noteikt datu avotu pēc kā noteikt statusu – dabīgs vai mākslīgs ūdensobjekts.</p> <p><i>Nepieciešams sakārtot datus, lai VŪO aizsargjoslas noteikšana būtu iespējama un korekta. Tālākais – normatīvo aktu pielāgošana un pieejamo datu salāgošana.</i></p> <p><i>Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā, esošo iesaistīto pušu iesaistes un atbildības līmenim netika veltīta padziļināta uzmanība, taču ieteicams iesaistītajām pusēm turpmākā darbā vienoties par izmantojamiem datiem, datu bāzēm šī statusa noteikšanai (piemēram, izvērtēt LĢIA un Meliorācijas digitālajā kadastrā iekļauto informāciju – dati ir apjomīgi abās datu bāzes, taču nereti ir atšķirīga informācija par vienu objektu).</i></p>
2.	<p>TĒMA - AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA OBJEKTIEM BEZ NOSAUKUMA VAI TAS IR MALDINOŠS</p> <p>Nepieciešams piešķirt unikālus identifikatorus ūdenstecēm (piemēram, skaitļu formā), kam nosaukums ir tikai palīginformācija (līdzīgi kā Meliorācijas kadastrā).</p> <p><i>No teritorijas plānošanas viedokļa, ūdensobjekta nosaukums nepieciešams tā identificēšanai. Šobrīd vienīgais identifikators ir nosaukums, kas tiek mainīts vai tie ir daudzi, vai vispār nav.</i></p> <p><i>Šāda identifikatora ieviešanai pamatā varētu izmantot esošo ŪSIK klasifikatoru, to papildinot iekļaujot arī ūdensobjektus, kuri Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā ir bez nosaukuma vai arī ūdensteces, kas ir līdz 10 km garas. Tādējādi būtu iespējams identificēt arī šādus objektus un noteikt korektas VŪO aizsargjoslas.</i></p>
3.	<p>TĒMA – AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA OBJEKTIEM AR APPLŪSTOŠĀM TERITORIJĀM</p> <p>Nepieciešams pabeigt plūdu risku modelēšanu vismaz lielajām upēm un HES teritorijām, korektu applūstošo teritoriju aizsargjoslu noteikšanai.</p> <p><i>Šobrīd šāda informācija nav pieejama, applūstošās teritorijas teritorijas attīstības plānošanas dokumentos tiek iezīmētas nekorekti, bet, lai iegūtu korektus datus, nepieciešami finanšu resursi.</i></p>
4.	<p>TĒMA – AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA OBJEKTIEM AR AIZAUGUŠIEM KRASTIEM</p> <p>Nepieciešams radīt normatīvo regulējumu attiecībā uz VŪO ar aizaugošiem krastiem un līdz ar to mazināt iespējas interpretēt situācijas VŪO aizsargjoslu noteikšanā.</p> <p><i>Korekti būtu noteikt VŪO aizsargjoslu būtu nevis no spoguļa malas (ezera krasta), bet gan no aizaugušās daļas malas. Ja VŪO noteiktu no spoguļa malas, var rasties situācija, ka aizaugusī daļa pat ir ārpus aizsargjoslas teritorijas un līdz ar to – bez aprobežojumiem, kas var radīt konfliktsituācijas.</i></p>
5.	<p>TĒMA - AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA OBJEKTIEM AR UZPLUDINĀTĀM TERITORIJĀM</p> <p>Nepieciešams izvērtēt esošo normatīvo aktu regulējumu aizsargjoslu noteikšanai uz ūdensteces radītam uzpludinājumam jeb ūdenstilpei.</p> <p><i>Ieteicams izvērtēt vai šādus savstarpēji saistītus objektus aizsargjoslu noteikšanā nevajadzētu skatīt kā vienu veselu objektu – t.i. uzpludinātiem vai izraktiem dīķiem noteikt tādas pašas prasības aizsargjoslas noteikšanā kā ūdenstecei uz kā tie uzpludināti vai izrakti.</i></p> <p><i>Situācijas, kad nosakāmas dažāda platuma aizsargjoslas visbiežāk mēdz būt divas, kurām būtu iespējams rasts jaunus risinājumus. Pirmā - ņemot vērā ūdensteces garumu un ūdenstilpes platību, tām būtu jānosaka dažāda platuma aizsargjoslas, taču šādā gadījumā varētu noteikt vienotu aizsargjoslas platumu ūdenstilpei ar ūdensteci, ja ūdenstilpe ietilpst ūdensteces aizsargjoslā.</i></p>

	<p><i>Otrā - ņemot vērā ūdenstece garumu un ūdenstilpes platību, ūdenstecei nosakāma mazāka aizsargjosla nekā ūdenstilpei, taču šādā gadījumā aizsargjoslu platumus varētu noteikt atbilstoši ūdensobjekta platībai un garumam, un tiktu veidota viena virszemes ūdensobjekta aizsargjosla ūdenstecei un uzpludinātai ūdenstilpei.</i></p> <p><i>Trešā situācija - ņemot vērā ūdenstece garumu un ūdenstilpes platību, tām būtu jānosaka dažāda platumā aizsargjoslas. Šādā situācijā varētu noteikt vienādu kopēju aizsargjoslas platumu ūdenstecei un uzpludinātai ūdenstilpei, ja savstarpējās aizsargjoslas nepārklājas.</i></p>
6.	<p>TĒMA - AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA KANĀLIEM</p> <p>Nepieciešams skaidrs un nepārprotams definējums normatīvajos aktos – kas ir kanāls, vienlaikus novēršot atšķirības starp dažādu jomu normatīvajos aktos iekļautajiem skaidrojumiem.</p> <p>Nepieciešams papildināt Ministru kabineta noteikumus Nr. 306 par aizsargjoslu noteikšanu kanāliem, ja tie ir nav tikai meža zemēs vai lauksaimniecībā izmantojamās zemēs.</p> <p><i>Pēc esošo normatīvo aktu regulējuma nav viennozīmīgi skaidrs ne tas, kas īsti ir kanāls, ne tas – kāda ir tā izcelsme, ne – kāda aizsargjosla nosakāma atsevišķās situācijās.</i></p>
7.	<p>TĒMA - AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA REGULĒTĀM ŪDENSTECĒM</p> <p>Nepieciešams skaidrojums vai atbērtne par tādu uzskatāma tikai gadījumos, kad VŪO regulēšanai ir atrodams/ir bijis projekts?</p> <p>Nepieciešams precizēt MK noteikumus Nr. 306 iekļauto nosakāmās ekspluatācijas aizsargjoslas diapazonu (8 m – 10 m) atbērtnes pusē uz konkrētu skaitli, jo nav noteikti kritēriji pēc kā to noteikt.</p> <p>Nepieciešams skaidrs regulējums normatīvajos aktos aizsargjoslas noteikšanai situācijā, kad meliorācijas procesos ūdenstecei tiek izraktas taisnākas gultnes.</p> <p>Nepieciešams pārskatīt esošo regulējumu situācijās, kad zivsaimniecības dīķi veidoti uz upes, kā rezultātā izveidota jauna upes tecēšanas vieta dīķiem gar ārmalu.</p> <p><i>Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā šāda tipa veidotiem mākslīgiem ūdensobjektiem ir jānosaka VŪO aizsargjosla, atbilstoši noteiktajam platumam. Praksē visbiežāk šādās situācijās notiek aizsargjoslu pārklāšanās un būtu jāskata situācijas vai šādas aizsargjoslas vajadzētu apvienot vienā apgrūtinājumā, izvēloties dažādus aizsargjoslu platumus (t.sk. pielietojot arī ūdensobjektu dažādos parametrus). Šādi kombinējot aizsargjoslu platumus atvieglotu aizsargjoslu noteikšanu un situāciju izpratni.</i></p>
8.	<p>TĒMA - AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA, JA PRECIZĒTS OBJEKTA NOVĪETOJUMS</p> <p>Nepieciešama aktuālo datu pieejamības nodrošināšana īsākā laika periodā, nekā tas notiek Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzes izstrādes laikā.</p> <p>Nepieciešams noteikt kārtību, kādā līdz pašvaldībām nonāk aktuālā informācija šādā un citos Aizsargjoslu ap VŪO noteikšanas analīzē minētajos gadījumos, kad iepriekš noteiktā aizsargjosla tiek mainīta, precizēta u.tml.</p>
9.	<p>TĒMA - AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA, JA GAR ŪDENSOBJEKTU IET DABISKA BRAUKTUVE VAI UZBĒRTS CEĻŠ</p> <p>Nepieciešams precizēt, skaidrot vai dzēst Metodikas 2. punktu, kas noteic, ka VŪO aizsargjoslas nosaka pa izteiktām kontūrām dabā.</p> <p><i>Šis punkts ir interpretējams. Nav noteikts, piemēram, cik tālu esošs ceļš būtu jāņem vērā. Praksē nosakot VŪO aizsargjoslas ņemot vērā šo punktu, nereti VŪO aizsargjoslas ir lauztas līnijas, kam ne vienmēr pamatojums ir saprotams.</i></p>
10.	<p>TĒMA - AIZSARGJOSLU NOTEIKŠANA, JA OBJEKTAM IR SKAIDRI IZTEIKTS STĀVS PAMATKRĀSTIS</p> <p>Metodikas 6. punktā:</p>

- nepieciešams precizēt noteikto slīpuma intervālu 25-30 grādi uz konkrētu skaitli, cik šim slīpumam jābūt;
- nepieciešams precizēt kā rīkoties gadījumā, ja applūstošā teritorija robežojas ar pamatkrasta pakāji - vai arī tad slīpumam jābūt 25-30 grādi?;
- nepieciešams vienots risinājums arī tādos gadījumos, kad skaidri izteiktam stāvam pamatkrastam slīpums nav lielāks par 25-30 grādiem;
- nepieciešams skaidrot vai precizēt kā rīkoties situācijā, kad pamatkrasts ir salīdzinoši tālu.

Nepieciešams datus par slīpumiem padarīt pieejamus pašvaldībām un attiecīgo nekustamo īpašumu īpašniekiem vai arī rast risinājumus, lai to iegūšana negultos uz pašvaldību vai īpašnieku pleciem.

Nepieciešams organizēt sadarbību starp kompetentām iestādēm nepieciešamo datu sagatavošanai.

Ietverami sarežģīto situāciju risinājumu (piemēram, skaidri izteiktu stāvu pamatkrastu aizsargjoslu nosaka no tā augšējās krants, ja krasta nogāzes slīpums ir lielāks par 25–30 grādiem) un tehnisko darbu izpilde.

Tādējādi varētu iegūt optimālus datus aizsargjoslu noteikšanai, veidojot nepieciešamo reljefa modeli.

11. PAR MINIMĀLAJIEM ŪDENSTEČU AIZSARGJOSLU PLATUMIEM

Nepieciešams izvērtēt iespēju lielās upes dalīt posmos atkarībā no hidroloģiskajiem u.c. apstākļiem un noteikt dažāda platuma aizsargjoslas, tādējādi upju sākumposmiem nevajadzētu nepamatoti noteikt uzreiz minimālo aizsargjoslu platumu, kā to šobrīd nosaka Aizsargjoslu likums.

12. VISPĀRĪGI PAR METODIKU

Nepieciešams noteikt izmantojamo kartogrāfisko materiālu un norādīt iespējamus citus datu avotus, kas būtu uzskatāmi par korektiem izejas datiem aizsargjoslu noteikšanai.

Nepieciešams norādīt aizsargjoslas attēlošanai izmantojamās ģeoinformātikas rīkus aizsargjoslu ģenerēšanai un ietilpstošo datu sakārtošanai.

Ietverami risinājumi vienkāršot aizsargjoslu noteikšanu un attēlošanu ūdensobjektiem, kuru aizsargjoslas savstarpēji pārklājas, iespējams, tās apvienojot.

Nemot vērā iepriekš minēto, ieteicams noteikt iestādi vai institūciju, kas būtu atbildīga par datu iegūvi, apstrādi, uzturēšanu, precizēšanu u.tml., kā arī nodrošinātu VŪO noteikšanu un datu pieejamību pašvaldībām un citām iesaistītajām pusēm.

“Aizsargjoslu ap virszemes ūdensobjektiem noteikšanas analīze” sagatavota pēc Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pasūtījuma un ar Latvijas vides aizsardzības fonda atbalstu.

“Aizsargjoslu ap virszemes ūdensobjektiem noteikšanas analīze” izstrādātājs SIA “Reģionālie projekti”: Līna Dimitrijeva, Ivo Narbutis, Līva Meļķe-Tropiņa, Jānis Ozols, Vita Jumtiņa u.c.

